

T.C.
NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANABİLİM DALI

YOKSULLUK, GELİR EŞİTSİZLİĞİ VE EKONOMİK BÜYÜME
OECD ÜLKELERİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

Yüksek Lisans Tezi

Leyla EFEER

Danışman
Doç. Dr. Ebru TOPCU

Nevşehir
Nisan, 2023

T.C.
NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANABİLİM DALI

YOKSULLUK, GELİR EŞİTSİZLİĞİ VE EKONOMİK BÜYÜME
OECD ÜLKELERİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

Yüksek Lisans Tezi

Leyla EFEER

Danışman
Doç. Dr. Ebru TOPCU

Nevşehir
Nisan, 2023

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim. Aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi belirtirim.

Tezi Hazırlayan

Leyla EFEER

TEZ YAZIM KLAVUZUNA UYGUNLUK

“Yoksulluk, Gelir Eşitsizliği ve Ekonomik Büyüme: OECD Ülkeleri Üzerine Bir İnceleme” adlı Yüksek Lisans tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Tez Yazım Kılavuzu’na uygun olarak hazırlanmıştır.

Tezi Hazırlayan

Leyla EFEER

Danışman

Doç. Dr. Ebru TOPCU

İktisat Ana Bilim Dalı Başkanı

Prof. Dr. Serdar ÖZTÜRK

KABUL VE ONAY SAYFASI

Doç. Dr. Ebru TOPCU danışmanlığında Leyla EFEER tarafından hazırlanan “Yoksulluk, Gelir Eşitsizliği ve Ekonomik Büyüme: OECD Ülkeleri Üzerine Bir İnceleme” adlı bu çalışma, jürimiz tarafından Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilgiler Ana Bilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

12/04/2023

JÜRİ

İMZA

Danışman : Doç. Dr. Ebru TOPCU

Üye : Doç. Dr. Kurtuluş BOZKURT

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Aysun ÖZEN

ONAY:

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulunun .../.../..... tarih ve sayılı Kararı ile onaylanmıştır.

.../.../.....

Dr. Öğr. Üyesi Volkan Recai ÇETİN

Enstitü Müdürü

TEŞEKKÜR

Yoksulluk, gelir eşitsizliği ve ekonomik bŸyŸme ile ilgili çalıŐmamda değerli bilgi ve tecrŸbelerini esirgemeyen ve bu çalıŐmayı tamamlamam için destek olan danışman hocam sayın Doç. Dr. Ebru TOPCU'ya ve hayatım boyunca desteklerini ve gŸvenlerini hissettiğim canım aileme sonsuz teŐekkŸrler.

YOKSULLUK, GELİR EŞİTSİZLİĞİ VE EKONOMİK BÜYÜME: OECD ÜLKELERİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

Leyla EFEER

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

İktisat Ana Bilim Dalı,

Yüksek Lisans Tezi, Nisan 2023

Danışman: Doç. Dr. Ebru TOPCU

ÖZET

Gelir eşitsizliği ve yoksulluk ülkelerin temel problemleri arasında yer almaktadır. Her ülkenin temel makroekonomik hedeflerinin başında ekonomik büyümenin olduğu dikkate alındığında, gelir eşitsizliği ve yoksulluğun ekonomik büyümeyi nasıl etkilediğinin tespit edilmesi uygulanacak politikaların belirlenmesinde önemli bir husustur. Bu bağlamda çalışmanın amacı, OECD ülkelerinde gelir eşitsizliği, yoksulluk ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkinin 2004-2019 dönemini içeren verilerle Sabit etkili Driscoll-Kraay tahmincisi ile incelenmesidir. Elde edilen ampirik bulgular, gelir eşitsizliği ve yoksulluğun ekonomik büyüme üzerinde negatif bir etkisi olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Yoksulluk, Gelir Eşitsizliği, Ekonomik Büyüme

POVERTY, INCOME INEQUALITY AND ECONOMIC GROWTH: A REVIEW ON OECD COUNTRIES

Leyla EFEER

Nevşehir Hacı Bektaş Veli University, Institute of Social Sciences

Economy, M.A., April 2023

Supervisor: Assoc. Prof. Ebru TOPCU

ABSTRACT

Income inequality and poverty are among the main problems of countries. Considering that economic growth is at the forefront of each country's main macroeconomic goals, determining how income inequality and poverty affect economic growth is an important issue in determining the policies to be implemented. In this context, the aim of the study is to examine the relationship between income inequality, poverty and economic growth in OECD countries with the data containing the 2004-2019 period using the Fixed-effect Driscoll-Kraay estimator. The empirical findings show that income inequality and poverty have a negative effect on economic growth.

Keywords :Poverty , IncomeInequality , EconomicGrowth

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK	ii
TEZ YAZIM KLAVUZUNA UYGUNLUK	iii
KABUL VE ONAY SAYFASI	iv
TEŞEKKÜR	v
ÖZET	vi
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER	viii
KISALTMALAR VE SİMGELER	xi
TABLolar LİSTESİ	xii
ŞEKİLLER LİSTESİ	xiii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

YOKSULLUK, GELİR EŞİTSİZLİĞİ VE EKONOMİK BÜYÜME:

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1.Yoksulluk	3
1.1.1. Yoksulluk Türleri.....	4
1.1.1.1. Mutlak ve Görelî Yoksulluk.....	4
1.1.1.2. Objektif ve Subjektif Yoksulluk	6
1.1.1.3. Yapabilirlik Yoksulluğu.....	7
1.1.1.4. Kronik ve Geçici Yoksulluk.....	7
1.1.2. Yoksulluğu Ölçme Yöntemleri.....	8
1.1.2.1. Kafa Sayısı Endeksi	9
1.1.2.2. Yoksulluk Açığı Endeksi	9
1.1.2.3. Yoksulluk Açığının Karesi Endeksi.....	10
1.1.2.4. Sen Endeksi	11
1.1.2.5. Sen – Shorrocks – Thon Endeksi	11
1.1.2.6. Watts Endeksi	12
1.1.2.7. Çıkış Süresi	12
1.2. Gelir Eşitsizliği	13
1.2.1. Gelir Dağılımının Tanımı ve Kapsamı	14
1.2.2. Gelir Dağılımının Sınıflandırılması.....	15

1.2.2.1. Kişisel Gelir Dağılımı	15
1.2.2.2. Fonksiyonel Gelir Dağılımı.....	16
1.2.2.3. Bölgesel Gelir Dağılımı	16
1.2.2.4 Sektörel Gelir Dağılımı	17
1.2.3.Gelir Dağılımını Etkileyen Faktörler.....	17
1.2.3.1.Emeğin Dağılması.....	17
1.2.3.2.Nüfus Yapısı	17
1.2.3.3.Eğitim Düzeyi	18
1.2.3.4.Servetin Dağılması.....	18
1.2.3.5.Faktör Fiyatları.....	19
1.2.5.6.Enflasyon	19
1.2.5.7.Kayıtdışı Ekonomi	19
1.2.3.8.Dolaylı ve Dolaysız Vergiler	20
1.2.4. Gelir Eşitsizliğinin Ölçülmesi.....	20
1.2.4.1.Yüzdeler Paylar Analizi	21
1.2.4.2.Lorenz Eğrisi.....	21
1.2.4.3.Gini Katsayısı.....	22
1.2.4.4.Atkinson Eşitsizlik Endeksi	22
1.2.4.5.Kuznetz Eğrisi.....	23
1.2.4.6.Diğer Ölçüm Yöntemleri.....	24
1.3.Ekonomik Büyüme.....	24
1.3.1.Ekonomik Büyümenin Tanımı	24
1.3.2.Ekonomik Büyümenin Başlıca Özellikleri	25
1.3.3. Ekonomik Büyümenin Ölçümü	25

İKİNCİ BÖLÜM

YOKSULLUK, GELİR EŞİTSİZLİĞİ VE EKONOMİK BÜYÜME: TEORİK ÇERÇEVE

2.1. Ekonomik Büyüme Modelleri	28
2.1.1. Merkantilizm ve Fیزیokrasi.....	30
2.1.2. Klasik Büyüme Teorileri	31
2.1.3. Keynesyen ve Post- Keynesyen Model	34
2.1.4. Neoklasik Büyüme (Dışsal Büyüme) Teorileri	36
2.1.5. İçsel Büyüme Teorileri	38

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
YOKSULLUK, GELİR EŞİTSİZLİĞİ VE EKONOMİK BÜYÜME
ARASINDAKİ İLİŞKİNİN AMPİRİK OLARAK SINANMASI

3.1. Literatür	41
3.1.1. Gelir Eşitsizliği ve Ekonomik Büyüme ile İlgili Literatür İncelemesi	41
3.1.2. Yoksulluk ve Ekonomik Büyüme ile İlgili Literatür İncelemesi	44
3.1.3. Yoksulluk, Gelir Eşitsizliği ve Ekonomik Büyüme ile İlgili Literatür İncelemesi	46
3.2. Model ve Veri Seti	47
3.3. Metodoloji ve Bulgular	49
3.3.1. Birim Kök Testi	49
3.3.2. Panel Regresyon Analizi	50
3.3.3. Temel Varsayımların Test Edilmesi	51
3.3.3.1. Otokorelasyon Testi	52
3.3.3.2. Değişen Varyans Testi (Wald Testi)	52
3.3.3.3. Yatay Kesit Bağımlılık Testi	53
3.3.3.4. Çoklu Doğrusal Bağlantı	53
3.3.4. Panel Regresyon Analizi	54
SONUÇ	56
KAYNAKÇA	59

KISALTMALAR VE SİMGELER

GSYİH: Gayri Safi Yurt İçi Hasıla

ABD: Amerika Birleşik Devletleri

AR-GE: Araştırma ve Geliştirme

SS: Sen – Shorrocks – Thon

GSMH: Gayri Safi Milli Hasıla

GMM: Generalized Method of Moments

EKK: En Küçük Kareler

OECD: Organization for Economic Cooperation and Development

ARDL: Autoregressive Distributed Lag

TABLolar LİSTESİ

Tablo 2.1.Ekonomik Büyüme Modelleri	29
Tablo 3.1.Değişkenlerin Ölçümünde Kullanılan Göstergeler.....	48
Tablo 3.2.Tanımlayıcı İstatistikler	49
Tablo 3.3.LLC Birim Kök Testi Sonuçları	50
Tablo 3.4.Uygun Modelin Belirlenmesine İlişkin Test Sonuçları	51
Tablo 3.5.Otokorelasyon Testi Sonuçları.....	52
Tablo 3.6.Düzeltilmiş Wald Testi Sonuçları.....	52
Tablo 3.7.Breusch-Pagan (1980) LM testi.....	53
Tablo 3.8.VIF Testi Sonuçları.....	54
Tablo 3.9.Driscoll-Kraay Tahmircisi Sonuçları	54

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.1.Yoksulluktan ortalama çıkış süresi	13
Şekil 1.2.Lorenz Eğrisi.....	22
Şekil 1.3.Kuznetz Eğrisi (Kaynak : Todaro ve Smith , 2012 :236)	23
Şekil 1.4.Ekonomik Büyüme	25

GİRİŞ

Her ülkenin temel makroekonomik hedeflerinin başında ekonomik büyüme gelmektedir. Bu bağlamda ekonomik büyümeyi etkileyen faktörlerin neler olduğunun tespit edilmesi uygulanacak politikaların belirlenmesinde önem arz etmektedir. Ampirik literatürde ekonomik büyümeyi etkilediğine dair kanıtlar bulunan çok sayıda faktör bulunmaktadır. Bu faktörler arasında gelir eşitsizliği ve yoksulluk da yer almaktadır. İktisat kıt kaynaklarla sınırlı insan ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik bir bilim dalıdır. Dolayısıyla temel araştırma alanlarından biri de bölüşümdür. Bu bağlamda ilgili literatürde gelir eşitsizliği ve yoksulluk kavramlarına yer verilmesi bir tesadüf değildir.

2015 yılında Birleşmiş Milletler (UNDP) tarafından yapılan küresel çağrı ile 17 sürdürülebilir kalkınma hedefinin 2030 yılına kadar gerçekleştirilmesi hedeflenmiştir. Bu hedefler arasında “yoksulluğun sona erdirilmesi” ve “eşitsizliğin azaltılması” da bulunmaktadır. Bu hedeflerle birlikte gelir eşitsizliği ve yoksulluk konuları popülerliğini koruyan bir araştırma alanıdır.

Literatürde gelir eşitsizliği ve yoksulluğun ekonomik büyüme üzerindeki etkilerine ilişkin bir görüş birliği¹ bulunmamakla birlikte yaygın görüş bu iki değişkenin ekonomik büyümeyi olumsuz etkilediği yönündedir. Yapılan birçok çalışma, gelir eşitsizliğinin eğitim, sağlık, yaşam beklentisi ve doğurganlık oranı, yatırımlar, tasarruflar, beşeri sermaye birikimi, sosyo-politik istikrar üzerindeki etkileri aracılığıyla ekonomik büyümeyi negatif yönde etkileyeceğini ileri sürülmektedir (Shen ve Zao, 2022: 5; Breuning ve Majeed, 2020: 86). Bu bağlamda yoksulluğa ekonomik büyümeyi engelleyebilecek ek bir kanal olarak bakılmaktadır.

¹Bazı araştırmacılar gelir eşitsizliğinin, i. yenilik ve girişimciliğe ilişkin teşvikleri desteklemesi, ii. zengin insanlar gelirlerinin daha yüksek bir kısmını biriktirdiğinde tasarruf ve yatırımları artırması, iii. en az birkaç bireyin iş kurmak ve iyi bir eğitim almak için gereken minimum parayı biriktirmesine izin vermesi gibi kanallar aracılığıyla ekonomik büyümeyi pozitif etkilediğini varsaymaktadır (Berg vd, 2018: 2).

Çoğu OECD ülkesinde, zengin ve fakir arasındaki uçurum 30 yıldan bu yana en yüksek seviyededir. 2014 yılı itibariyle, OECD bölgesindeki nüfusun en zengin yüzde 10'luk kesimi, en yoksul yüzde 10'luk kesimin gelirinin 9,5 katını kazanmaktadır. 1980'lerde bu oran 7.1'dir ve bu tarihten günümüze sürekli artmaktadır. Son 30 yılda OECD ülkelerini kapsayan verilerle yapılan çalışmalar, gelir eşitsizliğinin ve yoksulluğun büyüme üzerinde negatif ve istatistiksel olarak anlamlı bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir (Cingano, 2014: 6). Bu bağlamda çalışmanın temel amacı OECD ülkelerinde 2004-2019 döneminde gelir eşitsizliği, yoksulluk ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkinin panel regresyon yöntemiyle incelenmesidir. Literatürde söz konusu ilişkiyi ele alan çok sayıda çalışma bulunmakla birlikte, bu çalışmanın literatüre iki açıdan katkı sağlaması planlanmaktadır: (i) Öncelikle OECD ülkelerinde söz konusu ilişkiyi genişletilmiş Neo-Klasik Büyüme Modeli çerçevesinde tahmin eden bilgimiz dahilinde bir çalışma bulunmamaktadır. (ii) Çalışmada sabit etkili Driscoll-Kraay tahmincisi kullanılmıştır. Bilgimiz dahilinde OECD ülkelerinde bu ilişki bu yöntem aracılığıyla inceleyen başka bir çalışma yoktur. Bu bağlamda literatürdeki bu eksiğin giderilmesi hedeflenmektedir.

Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde gelir eşitsizliği, yoksulluk ve ekonomik büyümeye ilişkin kavramsal çerçeve yer almaktadır. İkinci bölümde, büyüme modelleri ile büyüme modellerinde gelir eşitsizliği ve yoksullukla ilgili yaklaşımlara ilişkin teorik çerçeve ele alınmaktadır. Son olarak da üçüncü bölümde literatür incelemesinin ardından ekonometrik uygulama ve elde edilen ampirik sonuçlara yer verilmektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

YOKSULLUK, GELİR EŞİTSİZLİĞİ VE EKONOMİK BÜYÜME: KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1.Yoksulluk

Birçok ülke sosyo-ekonomik şartları doğrultusunda büyüme oranlarını nispi olarak istenilen seviyeye yükseltmiş olsa bile bu durum elde edilen gelirin toplumun tamamına adil bir şekilde dağıldığını göstermemektedir. Bu durum yoksulluk ve gelir dağılımı eşitsizliği gibi konuların popülerliğini devam ettirmesine neden olmaktadır.

Yoksulluk insanlığın varoluşundan itibaren süregelen bir kavramdır. Yoksulluğun herkes tarafından kabul edilen genel geçer bir tanımı yoktur. Zenginlik ve yoksulluk kavramlarının öznel nitelikte olması nedeniyle tek bir tanım ve kriter üzerinden ilerlemek mümkün değildir (Öztürk ve Çetin, 2009:2663).

Yoksulluk kavramının en genel tanımı insanların asgari yaşam standartlarına erişememesidir. İnsanların temel gereksinimlerini karşılaması için yeterli kaynağa sahip olmaması şeklinde de tanımlanabilmektedir. Diğer bir ifadeyle, yoksulluk bireylerin temel ihtiyaçları olarak belirlenen yiyecek, giyim, barınma, sağlık, eğitim gibi yaşamsal ihtiyaçlarını karşılayamaması olarak tanımlanmaktadır. Bu tanım kapsamında yoksul bireyler hastalık, ekonomik bozulmalar ve doğal felaketler karşısında savunmasızdırlar. Yaşam standartları ve temel ihtiyaçlar hem bireyler arasında hem de ülkeden ülkeye değişiklik gösterebilmektedir (World Bank, 2005: 14-15).

Dünya Bankası yoksulluğu “Yoksulluk açlıktır. Yoksulluk yaşayacak bir barınağın olmamasıdır. Yoksulluk hastalığa yakalanmak ve bir hekime görünememektir. Yoksulluk okula ulaşamamaktır. Yoksulluk bir işe sahip olmamak ve gelecek günler için kaygılanmaktır” şeklinde tanımlamaktadır (Gündoğan, 2008 :42).

Uluslararası literatüre bakıldığında yoksulluk kavramının tanımını ilk olarak 1901’de Seebohm Rowntree’nin yaptığı kabul görmektedir. Rowntree’nin yaptığı tanıma göre yoksulluk, bireyin toplam gelirinین yaşamını idame etmesi için ihtiyacı olan en düşük seviyedeki gıda, giyim gibi maddeleri karşılayamama durumudur. Yoksulluğun tanımı ve ölçümü yapılırken dikkat edilmesi gereken husus, yoksulluk göstergesinin sadece ekonomik ölçülerle mi ele alınacağı yoksa bunlara ek olarak siyasi ve sosyal ölçülerinde ele alınıp alınmayacağıdır (Sipahi, 2006 :175)

Lipton (1997), yoksulluk kavramını kişi başı özel tüketimin belirli bir seviyenin altında kalması durumu olarak tanımlarken, Drewnowski (1977) ise bireylerin asgari ihtiyaçlarını karşılayabilmesi için bir gelirlerinin olmaması durumu olarak ele almaktadır (Aktan ve Vural, 2002: 3).

Kalkınma iktisatçılarından olan Amartya Sen’e göre yoksulluk kavramı belli bir asgari kabiliyeti karşılayamama durumudur. Sen yoksulluk kavramını insanların sahip oldukları maddi ve manevi varlıklar, gelir, beceri ile insanların hayat kalitelerinden duydukları tatmin olarak tanımlamıştır (Ceyhan, 2016: 47).

1.1.1. Yoksulluk Türleri

Bu başlık altında yoksulluk türleri ele alınacaktır.

1.1.1.1. Mutlak ve Göreli Yoksulluk

Mutlak yoksulluk kavramı insanların gereksinimlerini karşılayabilmesi için yeterli kaynağa sahip olmaması durumudur. Hayatta kalabilmek için ihtiyacı olan mal ve hizmetlere erişeme durumu olarak da tanımlanabilir. Ayrıca giyim, gıda, barınma, eğitim ve sağlık gibi temel ihtiyaçların karşılanamaması mutlak yoksulluk olarak belirtilmektedir. Başka bir deyişle, temel ihtiyaçlarını karşılamak için gerekli gelir kaynağından yoksun olan bireyler ve hanehalkları “yoksul” olarak kabul edilmektedir (Ravallion, 1994: 1)

Mutlak yoksulluk kavramı ile hanehalkları ve bireylerin biyolojik olarak normal hayatlarını devam ettirebilmeleri için ihtiyaç duydukları gıda, barınma ve asgari

sağlık hizmetleri gibi temel gereksinimlerini karşılamaları için gerekli gelir ve harcama seviyeleri ifade edilmektedir (Erdem, 2006: 326).

Mutlak yoksulluk sınıfında yer alan minimum gereksinimler “ihtiyaç sepeti” olarak adlandırılmaktadır. Bu sepette, içecek ve kullanılabilir su, temel besin gıdaları, giyim ve konut ihtiyaçları yer almaktadır. Mutlak yoksul olma durumu, bu sepette yer alan ihtiyaçların satın alınamamasından kaynaklanmaktadır (Aytaç ve Hatipler, 2003: 12).

Genel olarak yoksulluk kavramının tanım ve ölçümleri mutlak yoksulluk kavramının tanımı ile örtüşmektedir. 19. yüzyılda gelir/tüketim kıstasları bu yaklaşıma göre oluşturulmuştur. Yoksulluk bireylerin ihtiyaçlarını karşılamaları için yeterli kaynaklara sahip olamamaları veya mutlak asgari refah düzeyinin altında kalmaları ile hayatlarını devam ettirebilmek için gerekli mal ve hizmetlere olan ihtiyaçların karşılanamaması durumunu yansıtmaktadır (Alagh’dan akt., Şenses, 2006: 63).

Mutlak yoksulluk bu tanımlara ek olarak yoksulluk sınırını da göstermektedir. Mutlak yoksulluk tanımının içinde temel ihtiyaçlar yer almaktadır. Bu ihtiyaçlar kişiden kişiye, ülkeden ülkeye değişiklik göstermektedir. (Sipahi, 2006: 175-176). Mutlak yoksulluk sınırı ülkelerin gelişmişlik seviyelerine veya çeşitli sınıflandırmalara göre göre değişebilmektedir. Kişi başı tüketimi 2011 Satın Alma Gücü Paritesine göre günlük 1,90 \$ olan uluslararası yoksulluk sınırından daha az olanlar aşırı yoksul, kişi başı tüketimi 2011 Satın Alma Gücü Paritesine göre günlük 1,90-3.20\$ arasında olanlar düşük-orta gelirli yoksulluk sınıfı olarak nitelendirilmektedir (Arabacı , 2019:129).

Görelî yoksulluk, bir birey ya da hane halkının aynı toplumda olan farklı insanlara göre ne kadar kötü olduğu ile ilgili bir kavramı ifade etmektedir. Bu kavrama göre birey yoksulluğu sebebiyle toplumdaki rolünü ve ilişkilerindeki davranışlarını yerine getirememektedir. Bunun sonucunda da toplumda bulunan diğer bireylerden geri kalmaktadır (Mowafi ve Khawaja, 2004: 260). Bu kavramda belirleyici etken bireylerin yaşadıkları toplumda asgari geçim düzeyine sahip olup olmamasıdır (Erdem, 2006: 327).

Görelî yoksulluk kavramı, ülkeden ülkeye farklılık gösterebilmektedir. Bunun sebebi ise ülkelerin sahip oldukları ortalama gelir düzeyleri birbirinden farklı olabilmektedir. Bu kavram içinde bulunulan toplum kriterlerine göre ölçüldüğü için toplumdan topluma değişiklik gösterebilmektedir (Gündoğan, 2008: 43).Görelî yoksullukta toplumun ortalama refah düzeyi belirli bir oranın altında ise yoksuldur. Bu yaklaşım ile yoksulluk sınırını belirlemek için ortalama gelir düzeyinin belirli bir yüzdesi yani %50'si alınmaktadır (Şenses, 2002: 91-92).

Görelî yoksulluk kavramı, yoksul bireylerin gelirleri ile zengin bireylerin gelirleri arasındaki eşitsizliği de içermektedir. Mutlak yoksulluk tanımlarında genel olarak kişi başı harcama düzeyi esas alınırken; görelî yoksulluk yaklaşımında ise başka toplumların da kişi başı reel harcaması (geliri) göz önünde bulundurulmaktadır (Arpacioğlu ve Yıldırım, 2011: 63).

1.1.1. 2.Objektif ve Subjektif Yoksulluk

Objektif yoksullukta, bireylerin yoksulluk probleminden kurtulması için gereken unsurlar ve yoksulluk kavramını ortaya çıkaran nedenler önceden belirlenerek yapılan değerlendirmelere bağlıdır. Objektif yoksulluk yaklaşımı, gelir harcamaları, tüketim harcamaları gibi somut ölçütlere dayanmaktadır. Bu yaklaşıma göre, yoksulluk kavramı belirlenirken bireylerin öznel fikirleri yer almaz. Diğer bir ifadeyle, objektif yoksulluk yaklaşımı, nesnel yoksulluk veya refah yaklaşımı ile benzer anlamda kullanılmaktadır. Bu kavramda yoksulluğun sınırı, yoksul veya yoksul olmayanların fikir ve yorumları dışında bilimsel olarak belirlenmiş ihtiyaçlara göre belirlenmektedir. Çünkü Townsend ve Sen'e göre bireyler daima kendisi için en mükemmelini arzulamayabilir. Bu yüzden birey ve hanehalklarının hayatlarını sürdürebilmeleri için ihtiyaç duydukları gereksinimler uzman olan kişiler aracılığıyla belirlenmelidir (Sen, 1981: 177-189).

Subjektif yoksulluk kavramı mutlak ve görelî yoksulluk kavramından farklı tanımlanmaktadır. Subjektif yoksulluk kavramı, bireylerin minimum ihtiyaçlarının elde edilmesi veya edilememesi koşulu göz önünde bulundurularak ve bu koşulun bireylerin kendi düşünceleri dikkate alınarak oluşturulması gerektiğini savunan bir

yaklaşımıdır. Bu yaklaşımda yoksulluk kavramı oluşturulurken bireylerin tercihlerine önem verilmektedir (Taşçı, 2009: 486)

Subjektif yoksulluk yaklaşımı, yoksulluk sınırının belirlenmesi için başlarda doğru gibi görünse de zamanla kavramsal ve ölçümsel problemlerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır (Şenses, 2001: 94). Bu sebeple subjektif yaklaşım ile ortaya çıkan zorluklardan kurtulabilmek için iktisatçılar objektif yoksulluk kavramını benimsemektedirler. Bu yaklaşıma göre bireyler, daima kendileri için neyin iyi olduğunu belirleme yetisine sahip değillerdir (Aktan ve Vural, 2002 :6).

1.1.1.3.Yapabilirlik Yoksulluğu

Yapabilirlik esasen bireyler için önemli olan değerleri başarabilme özgürlüğünü yansıtmaktadır. Bu anlamda işlevsellik kavramı bireyin “iyi olma” halini oluşturuyorsa, yapabilirlik de bireyin “iyi olmayı başarma” özgürlüğünü temsil etmektedir. İşlevsellik kavramının bireylerin hayatında “olmak ve yapmak” gibi birbiri ile alakalı bir sürü işlevselliği içerdiği düşünülmektedir. Yapabilirlik kavramı işlevselliğe yakın bir kavramdır. Yapabilirlik bireyin mümkün olan yaşam tarzını seçebilme özgürlüğünü yansıtmaktadır (Sen, 1992: 40-49).

Yapabilirlik yaklaşımı sadece mal, gelir gibi maddi kaynakları esas alan değerlendirmeleri reddetmektedir. Maddi kaynaklar, bireyler için refah düzeylerini ve olanaklarını geliştirmelerinde aracı olarak kullanılmaktadır (Robeyns, 2003: 64).

Yapabilirlik kavramı, farklı bireylerin iyi halde olma veya olmama durumlarını paranın ve maddi imkanların dışındaki etkenleri de kapsayan çok yönlü bir çerçevede inceleme fırsatı sunduğu için farklı ülkelerde kazanılan deneyimler ile yoksulluk problemlerine elverişli çözüm üreten kuruluşların giderek daha fazla ilgilendikleri bir kavram haline gelmiştir (Çağatay; 1998 :8-9; Narayan :2000 :30-80).

1.1.1.4.Kronik ve Geçici Yoksulluk

Kronik yoksulluk kavramı, bireylerin yoksulluk sınırının sürekli olarak altında kalması olarak ifade edilmektedir. Bireyler ömürleri süresince sadece kendileri yoksulluk sınırının altında kalmaz, bununla birlikte çocukları da yoksulluk sınırının

altında kalmaya devam etmektedir. Bir bireyin kronik olarak yoksul olması için en az 5 yıl art arda yoksulluk sınırının altında kalması gerekmektedir (Shepherd , 2007 : 80)

Kronik yoksulluk iktisadi ve maddi olanaklardan mahrum olma, bu durumun sürekli olması, nispeten ağır bir şekilde hissedilmesi ve gelecek nesillere ulaşması olarak tanımlanmaktadır. Burada yoksulluk kavramı yalnızca kısıtlı gelir elde etmek anlamına gelmemektedir. Bununla birlikte yetersiz beslenme, açlık, temiz içme suyuna ulaşamama, eğitim ve sağlık hizmetlerinden mahrum olma anlamlarına da gelmektedir. Bu bağlamda, yoksulluk bireylerin temel ihtiyaçlarından mahrum olma durumudur (Atmaca , 2019: 14)

Kronik yoksulluğun yaşanmasının birden fazla sebebi bulunmaktadır. Bunlar arasında toplumlarda ekonomik kriz yaşanması, teknolojinin geriliği, ekonomi politikalarının kötü olması, toplumsal dışlanmışlık, sağlık şartlarının yetersiz olması, elverişsiz çevre koşulları, küreselleşme gibi nedenler yer almaktadır (Özgüler, 2014: 141-142).

Kronik yoksulluk ile geçici yoksulluk arasındaki en belirgin ayrım, geçici yoksulluktaki bireylerin yoksullukla mücadele etme ve yoksulluğu atlama şansları varken kronik yoksullukta ise bireylerin böyle bir şansa sahip olmamalarıdır. Bu yüzden kronik yoksul olan bireyler belki de yaşamları devam ettiği sürece yoksul olacaklardır. Bu yaklaşıma göre yoksul bireyler yoksul doğar ve yoksul ölür. Ayrıca yoksulluklarını nesilden nesle aktarmaktadırlar (Temiz ,2008 :63).

Geçici yoksulluk dönemsel olarak ortaya çıkan bir yoksulluk türüdür. Bu yoksulluk türünde bireylerin hayat standartları ve gelir düzeylerindeki dalgalanmalar, ekonomik krizler, doğal afetler, yüksek enflasyon oranları, mevsimsel işsizlik, terör gibi birçok faktör etkili olmaktadır (Kaya, 2012: 74).

1.1.2.Yoksulluğu Ölçme Yöntemleri

Yoksulluk boyutunun ve sınırının belirlenebilmesi için birbirinden farklı ölçme metotları kullanılmaktadır. Yoksulluğun ölçülmesinde kullanılan en yaygın

yöntemler genellikle Kafa Sayısı Endeksi, Yoksulluk Açığı Endeksi, Yoksulluk Açığının Karesi Endeksi, Sen Endeksi, Sen-Shorrocks-Thon Endeksi ve Watt Endeksi olmaktadır.

1.1.2.1.Kafa Sayısı Endeksi

Kafa sayısı endeksi (P_o) endeks nüfusun içinde yoksul varsayılan kısmın yüzdesini ölçmektir (Sen,1976):

$$P_o = N_p / N \quad (1.1)$$

N_p : Yoksulların sayısı

N : Toplam nüfus

(1.1)'deki eşitlik aşağıdaki gibi yazılabilir:

$$P_o = 1/N \sum_{i=1}^N I(y_i < z) \quad (1.2)$$

(1.2.) nolu gösterge fonksiyonunda ($y_i < z$) ise endeks 1, değilse ise 0 değerini almaktadır. Endeks değeri 1'e eşit olduğunda hanehalkının yoksul olduğu sonucuna varılmaktadır.

Kafa sayısı endeks yönteminin anlaşılır olması avantajlarından biridir. Bununla birlikte yöntemin dezavantajları aşağıdaki gibi sıralanabilir (Haughton ve Khandker, 2009 :69)

- ✓ Endeks hesaplanırken yoksulluk şiddeti hesaba katılmaması
- ✓ Endekste yoksulların, yoksulluk durumları belirtilmemektedir. Bu sebeple yoksulluk koşulunun altı olan bireylerin yoksullukları artsa da endeks değişmemektedir.

Kafa sayısı endeksi yoksulluğu azaltmak için uygulanmış politika sonuçlarının da incelenmesine olanak sağlamaktadır (Aktan ve Vural, 2002 :27).

1.1.2.2.Yoksulluk Açığı Endeksi

Yoksulluk açığı endeksi, bireylerin gelirlerinin/tüketimlerinin yoksulluk sınırına uzaklıklarının ortalamasının, yoksulluk sınırına oranını göstermektedir (Demirtürk vd, 2011: 41). Bu endeks yoksulluk sınırının altına düşen gözlemlere daha fazla

ağırlık vermektedir (ILO, 2005: 71) Yoksulluk açığı fonksiyonu aşağıdaki gibi formüle edilmektedir (Haughton ve Khandker, 2009: 70):

$$G_i = (z - y_i) \times I(y_i < z) \quad (1.3)$$

G_i : Yoksulluk açığı

y_i : Yoksul bireyler için en düşük reel gelir

z : Yoksulluk sınırı

Yoksulluk açığı endeksi, yoksulluğun derinliğinin belirlenmesinde kullanılmaktadır. Yoksulluk açıklarının toplamı, bütün yoksulların gelirlerinin yoksulluk sınırının üzerine çıkarılması için gereken toplam transferi (destekleme miktarını) belirlemektedir (Aktan ve Vural, 2022).

1.1.2.3.Yoksulluk Açığının Karesi Endeksi

Yoksulluk açığının karesi endeksi, yoksullar arasında olan eşitsizlik dikkate alınarak oluşturulan bir yöntemdir. En basit haliyle yoksulluk açıklarındaki ağırlıklandırılmış toplamı ifade etmektedir. Yani yoksulluk sınırına göre ağırlık verilmektedir. Bu durum yoksulluk açığı endeksinin tam tersini kastetmektedir (Haughton ve Khandker, 2009: 71). Bu endeks aşağıdaki gibi formüle edilebilir.

$$P_2 = 1/N \sum_{i=1}^N (G_i / Z)^2 \quad (1.4)$$

Bu formülden elde edilen yoksulluk değerini yorumlamak zor olduğu için kullanımı çok yaygın değildir. Genel formül aşağıdaki gibidir:

$$P_\alpha = 1 / N \sum_{i=1}^N (G_i / Z)^\alpha, \quad (\alpha \geq 0) \quad (1.5)$$

α : Endeksin yoksulluğa olan duyarlılığının ölçüsü

X_i : Kişi başı tüketimde i'inci kişi için değer

Z : Yoksulluk sınırı

G_i = Z - X_i "i" kişisi için yoksulluk açığı, (X_i > Z iken G_i = 0)

$\alpha = 0$ ise **P₀** : Kafa endeksi

$\alpha = 1$ ise **P₀** : Yoksulluk açığı endeksi

$\alpha = 2$ ise **P₀** : Yoksulluk şiddeti endeksi olarak kabul edilmektedir.

$\alpha > 0$ olması durumu koşulunu sağlayan tüm değerler için ölçek, yoksulların hayat standartlarını azalmaktadır.

$\alpha > 1$ olması halinde hayat standardının düşmesi ile ölçülmüş yoksullukta meydana gelen artışlar bireyin yoksul olmasından kaynaklanmaktadır. Bu sebeple ölçek gelir için konveks olmaktadır ($\alpha > 1$ için daha zayıf konveks)

1.1.2.4.Sen Endeksi

Sen (1976) endeksi, yoksulluğun ölçülmesinde yoksulluk açığı ve kafa sayısı endekslerine alternatif bir endekstir. Bu endeks hem yoksulluğun derinliğini hem de eşitsizliği dikkate almaktadır. (1.6) nolu eşitlikte Sen endeksi gösterilmektedir (Haughton ve Khandker, 2009: 74):

$$P_S = P_0 (1 - (1 - G^P)) \mu^P / Z \quad (1.6)$$

P₀ Kafa sayısı endeksi

G^P Yoksullar içindeki eşitsizliğin Gini katsayısı

μ^P Yoksul bireyler için ortalama gelir

Sen endeksi 0 ile 1 arasında değer almaktadır. Endeksin 0 değerini alması herkesin yoksulluk sınırının üzerinde bir gelire sahip olduğu, endeksin 1 değerini alması ise hiç kimsenin yoksulluk sınırının üzerinde bir gelire sahip olmadığı anlamına gelmektedir. Pratikte Sen endeksinin 1 değerini alması olası değildir (Sen,1976).

1.1.2.5. Sen – Shorrocks – Thon Endeksi

Sen-Shorrocks-Thon (SST) endeksi, bir yoksulluk yoğunluğu endeksidir. Aynı zamanda türetilmiş Sen endeksi olarak da adlandırılmaktadır. Bu endeks, Shorrocks (1995) tarafından Sen'in (1976) bir uzantısı olarak önerilmiştir (Xu, 2014). Bu endeks aşağıdaki gibi formüle edilmektedir (Osberg ve Xu,1999 :182):

$$P_{SST} = P_0 P_1^P (1 + G^P) \quad (1.7)$$

P_{SST} :SST endeksi

P₀ : Kafa sayısı endeksi

P_{1^P} :Yoksulluk açığı endeksi

G^P : Yoksulluk açıklarının Gini katsayısı

1.1.2.6. Watts Endeksi

Bu endeks yöntemi dağılıma duyarlı olan ilk ölçüm yöntemidir. Endeks Watts tarafından 1994 yılında geliştirilmiştir. Endeks, bireysel gelirlerin ve yoksulluk sınırının bir fonksiyonudur (Saisana, 2014). Endeks şu şekilde formüle edilmektedir (Şengür, 2011: 34):

$$\bar{W}^q = 1/N \sum_{i=1}^q (\ln(z) - \ln(y_i)) \quad (1.8)$$

$$\bar{W} = 1/N \sum_{i=1}^q \ln(z/y_i) \quad (1.9)$$

Formüle göre N kadar birey gelir sırasına göre en düşükten yükseğe doğru dizilmiştir. Gelirleri (y_i) yoksulluk koşulunun altına inen q kadar bireyin toplamı alınmıştır.

Düzgün yoksulluk ölçeğinin oluşması için 3 aksiyom bulunmaktadır (Haughton ve Khandker, 2009: 77)

Odaklanma Aksiyomu : Fakir olmayan bireylerin gelirleri değişse bile ölçüm değişmemelidir.

Monotonluk Aksiyomu : Yoksul bireylerin kazandığı tüm gelir , yoksulluğu azaltmalıdır.

Transfer Aksiyomu : Yoksul bireyler arasında olan eşitsizlik azaltıcı transferlerle yoksulluğu azaltmalıdır.

Watts endeksi bu 3 aksiyomu karşılamaktadır. Ama kafa sayısı endeksi ile yoksulluk ölçümleri bu aksiyomları karşılamamaktadır.

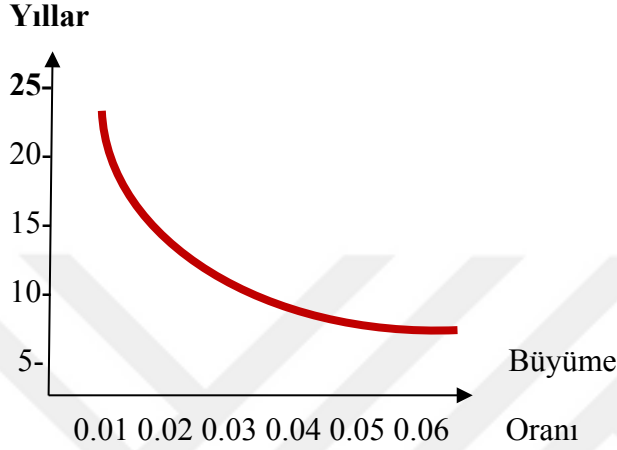
1.1.2.7. Çıkış Süresi

Bu istatistik Mourduch tarafından 1998 yılında türetilmiştir. Nüfustaki alt gruplar için hesaplanabilmektedir. Yoksullar arasındaki gelir dağılımına karşı duyarlı

olmaktadır. Yoksulluk sınırının altında olan j. birey için yoksulluk koşuluna ulaşma süresi aşağıdaki gibi hesaplanmaktadır (Haughton ve Khandker, 2009: 78-80):

$$t_g^j \approx [(\ln(z) - \ln(x_j)) / g] = w / g \quad (1.10)$$

Şekil 1.1’de yoksulluktan ortalama çıkış süresi gösterilmektedir.

Şekil 1.1. Yoksulluktan ortalama çıkış süresi

Kaynak: Haughton ve Khandker, 2009: 79).

Şekil 1.1, yoksul bir kişinin çeşitli büyüme oranlarında tüketim düzeyini yoksulluk sınırına getirebilmesi için gereken ortalama süreyi göstermektedir. Bu büyüme oranının sürekli, reel ve yoksullar arasında dağılım açısından tarafsız olduğu varsayılmaktadır. Örneğin, yoksulların karşı karşıya kaldığı ekonomik büyüme oranı yılda %1 ise ortalama bir yoksul bireyin yoksulluktan çıkması 20 yıldan fazla sürmektedir (ILO, 2005: 80).

1.2. Gelir Eşitsizliği

Eşitsizlik kavramı genel olarak kişilerin hak ve fırsatlarda eşit olmaması durumunu ifade etmektedir. Bu kavram kişilere göre de farklılık gösterebilmektedir. Ancak ekonomik anlamda eşitsizlik genellikle “gelir eşitsizliği” ya da “parasal eşitsizlik” gibi kavramlarla ifade edilmektedir. Gelir eşitsizliği, gelirin kişilere adaletli bir şekilde dağılmadığını ifade etmektedir. Gelir eşitsizliği aynı zamanda ekonomik ve sosyal bir gösterge olarak da kullanılabilir. Bu eşitsizlik kavramı ülkelerin gelişmişlik seviyeleri hakkında da bilgi verebilmektedir. Bir ülkenin zengin olması o ülkenin gelir dağılımının adil olduğunu göstermemektedir (Aktaş, 2019 : 5)

Gelir eşitsizliği bazı sosyal ve siyasal sonuçlara neden olmaktadır. Bu sonuçlar arasında yoksulluk kavramı da görülmektedir. Gelir dağılımındaki en küçük bir adaletsizlik yoksullukta büyük bir etki yaratabilmektedir. Bu sebeple gelir dağılımındaki eşitsizlik bir sorun olmanın dışında gelir dağılımında adaletin sağlanması yoksulluğun azaltılması için de önemli bir unsur olarak düşünülebilmektedir (Jedrzejczak, 2015: 30)

Ülke ekonomilerinin ilerlemesi ile beraber gelir dağılımının etkileri daha fazla öne çıkmaktadır. Birçok ülkede son zamanlarda gelirdeki eşitsizliğin en yüksek düzeye ulaştığı görülmektedir. 1960 yılından bu zamana kadar gelir dağılımındaki eşitsizlik üstünde önemli çalışmalar yapıldığı görülmektedir. Bu nedenle gelir eşitsizliğinin gündemdeki yerini koruması ve ülkelerin bu problemle mücadelesi sürmektedir (Sundrum ,1990 : 14)

Eşitsizlik kavramının günümüzde en çok ilgilenilen konulardan biri olmasının nedenleri arasında şunlar gösterilmektedir (McKay, 2002: 1):

- Eşitsizlik, yoksulluk için önemli kavramdır. Ortalama gelir düzeyi, sağlık, eğitim gibi konularda eşitsizliğin yükselmesi mutlak ve göreceli yoksulluk seviyesinin yükselmesine sebep olmaktadır.
- Eşitsizlik, büyüme için de önemli bir kavramdır. Eşitsizlik oranının yüksek olduğu ülkelerde, gelir eşitsizliğinin ortalamaya göre daha düşük ekonomik büyümeye yol açtığını kanıtlayan çalışmalar bulunmaktadır.
- Eşitsizlik genellikle suç, huzursuzluk ve şiddet gibi konularda önemli bir unsurdur. Bu konular genelde yoksulluğa sebep olan konular arasında yer almaktadır.
- Eşitsizlik, kalkınma hedefleri için önemli bir unsurdur.

1.2.1.Gelir Dağılımının Tanımı ve Kapsamı

Gelir dağılımından önce “gelir” kavramının tanımının yapılması gerekmektedir. Gelir harcanabilir gelir (vergi sonrası) ve kesintilere izin veren vergi öncesi gelir olarak belirtilebilmektedir. Ayrıca bir ülkenin belirli bir dönemdeki gelirinin

kişiler, sosyal sınıflar, bölgeler ve üretim faktörleri arasındaki dağılımı şeklinde de tanımlanmaktadır (Küçükkaya , 2017 : 4)

Bir ekonomideki gelir dağılımı; servet, miras yasaları, doğuştan kazanılmış yetenekler ile eğitim imkanlarının dağılımı, sosyal sınıflar arasında olan mobilite ve piyasaların yapısı gibi birçok faktöre bağlı olmaktadır (Musgrave ,1958 :21).

1.2.2.Gelir Dağılımının Sınıflandırılması

Gelir dağılımı, bir ülkenin belirli bir dönem içinde elde ettiği gelirin bireyler, bölgeler, toplumlar ve üretim faktörleri arasında dağılımı olarak tanımlanabilmektedir. Bu tanımdan yola çıkılarak gelir dağılımı, dört ana başlık altında incelenmektedir. Bunlar kişisel gelir dağılımı, fonksiyonel gelir dağılımı, bölgesel gelir dağılımı ve sektörel gelir dağılımı olmaktadır.

1.2.2.1. Kişisel Gelir Dağılımı

Kişisel gelir dağılımı toplumdaki bireylerin, ailelerin ve hanehalklarının milli gelirden aldıkları payı ifade etmektedir (Aktan ve Vural, 2002: 1) Kişisel gelir dağılımı analizlerinde hanehalkları ya da bireyleri kullanmaktadır ve ülkedeki vatandaşların mevcut gelirden aldıkları payı kastetmektedir. Bu sebeple ekonomide görülen eşitsizliğin önemli bir belirtisi olmaktadır. Kişisel gelir dağılımında kullanılan en bilindik ölçümler Gini endeksi ve gelir yüzdelik oranları olmaktadır. Bu kavram farklı ülkelerin gelir dağılımı eşitsizlikleri karşılaştırılırken de kullanılmaktadır. Bu bağlamda, en fazla kullanılan kriter kişi başına düşen milli gelir olmaktadır. Ülkelerdeki gelişmişlik düzeylerinin belirlenmesinde önemli bir kavram haline geldiği görülmektedir (Oktay, 2020: 10).

Kişisel gelir dağılımının önemli olmasının sebepleri arasında şunlar gösterilmektedir (Tayyar , 2011 : 6):

- Kişisel gelir dağılımında adalet fırsat eşitliğini arttırmaktadır.
- Kişisel gelir dağılımında adalet ekonomik istikrarı sağlamaktadır.
- Kişisel gelir dağılımında adalet toplumsal refah seviyesini arttırmaktadır.

Kişisel gelir dağılımındaki eşitsizlikler toplum refahı, toplumdaki sosyal barış ve istikrarlı bir ekonomi için önemli olmaktadır. Bu yüzden eşitsizliklerin giderilmesi önem arz etmektedir.

1.2.2.2. Fonksiyonel Gelir Dağılımı

Fonksiyonel gelir dağılımı kişisel gelir dağılımının temel belirleyicisidir. Ülkelerin gelişmişlik düzeyleri hakkında bilgi veren fonksiyonel gelir dağılımı elde edilen gelirin ne kadarının tarım gelirleri, ücret-maaş gelirleri ve faiz gelirleri şeklinde bölüşümü ile ilgilenmektedir (Kalaycı, Öztürk ve Gündüz, 2017 :155).

Fonksiyonel gelir dağılımı, üretim faktörlerinin milli gelirden aldıkları payı ifade etmektedir. Ayrıca milli gelirin sosyal sınıflar arasında nasıl dağılması gerektiği ile ilgili de bilgi vermektedir. Fakat sosyal sınıfları kesin bir biçimde ayırt eden bir metot olmadığından bu bilgi sadece genel hatlarıyla elde edilmektedir (Aktan ve Vural: 2002: 20).

Farklı grupların elde ettiği ücret ve karların değişkenlik göstermesinin yanı sıra yüksek gelirli bir yöneticinin de işçi sınıfında olması, fonksiyonel gelir dağılımındaki gruplandırmanın sağlıklı olduğunu ortaya koymaktadır. Bu sebeple bu gelir dağılımı kullanışlılığını kaybetmeye başlamıştır (Acar ,2015 :45).

1.2.2.3. Bölgesel Gelir Dağılımı

Bölgesel gelir dağılımı, bir ülkedeki milli gelirin farklı ölçütlerle belirlenmiş bölgeler arasında olan dağılımını belirlemek için kullanılan dağılım olarak tanımlanmaktadır. Bölgesel gelir dağılımını hesaplamak için ülkeler genellikle coğrafi bölgeler , yerleşim birimlerinin niteliği (kır ya da kent olması) veya gelişme düzeylerine göre bölgelere ayrılarak analiz yapılmaktadır. Milli gelir, neredeyse hiçbir ülkenin bölgeleri arasında eşit dağılmamaktadır. Bölgesel gelir dağılımı özellikle, ülkeler arasındaki gelişmiş ve az gelişmiş bölgeler arasında olan farklılıkları bulmak amacıyla kullanılmaktadır (Türk , 1997 : 305)

Bölgesel gelir dağılımını ölçmek için geliştirilmiş bir yöntem bulunmamaktadır. Bununla birlikte literatüre bakıldığı zaman Gini endeksi ,Theil endeksi ve Atkinson endeksi gibi çeşitli endekslerle ölçülebilmektedir. Bu dağılımı ölçmek için özel bir

yöntemin bulunmamasının nedenleri arasında: bölgesel eşitsizliklerin ölçülmesinin oldukça zor olması, bölgeleri bir bütün olarak ele alacak çok yönlü bölgesel kalkınma teorilerinin bulunmaması ve bölgesel eşitsizliklerin tek bir yöneme bağlı kalmayacak şekilde geniş ve kapsamlı olması gösterilmektedir (Öztürk , 2005 : 97)

1.2.2.4 Sektörel Gelir Dağılımı

Sektörel gelir dağılımı, tarım, sanayi, hizmetler, inşaat, bilgi gibi sektörler için milli gelirden ayrılan payı ifade etmektedir. Bu gelir dağılımı, gelirin dağılımı sonucunda ortaya çıkan değişimlerle hangi sektörün avantajlı, hangi sektörün dezavantajlı olduğu hakkında bilgi vermektedir. Ortaya çıkan bu avantajları ve dezavantajları analiz edebilmek için bu dağılımdan yararlanılmaktadır (Güvenoğlu, ve Erçakar, 2018 : 40)

1.2.3.Gelir Dağılımını Etkileyen Faktörler

Gelirin dağılmasında etkili olan birden fazla unsur bulunmaktadır. Bu başlık altında gelirin dağılmasında etkili olan faktörlere yer verilecektir.

1.2.3.1.Emeğin Dağılımı

Ülke ekonomilerinde üretim faktörlerinin dağılımında, emek faktörünün bireyler arasında adil bir biçimde dağıldığı görülmektedir. Fakat aslında toplumdaki bireylerde emeğin niteliği açısından ayrılıklar bulunmaktadır. Bu yüzden de bireyler arasındaki ücret değişiklikleri ortaya çıkmaktadır. Burada ücretler arasındaki farklılık emeğin vasfından kaynaklanmaktadır (Erozan , 1990 : 33-35).

Emek piyasasında bireysel gelir farklılıklarını inceleyen bir araştırmaya göre bireysel eğitim seviyelerinin farklı olması toplam eşitsizliğin yaklaşık % 25'ini açıklamaktadır. Çalışan bireylerin gelir eşitsizliğini açıklamaya çalışan çeşitli faktörlere nazaran eğitim düzeyi iki kat daha fazla bu eşitliğin yönlerini ortaya koyabilmektedir (Bilen ve Yumuşak, 2000: 83-84).

1.2.3.2.Nüfus Yapısı

Nüfus artış hızının yüksek olduğu ülkelerde yaşayan düşük gelirli bireyler artan milli gelirden yüksek oranda pay alamamaktadırlar. Bunun nedeni hızlı artış gösteren

nüfus oranları yüzünden işsizliğin de yükselmesidir. Gelir dağılımı probleminin giderilmesi için nüfus artış hızı kontrol altına alınmalı ve genç işsizliğin önüne geçilmelidir (DPT, 2001: 58).

Bir ülkedeki gelir dağılımına hanehalkının büyüklüğü etki etmektedir. Hanehalkının büyüklüğünü ise nüfus artış oranı etkilemektedir. Alt gelir düzeyine sahip hanehalkı büyüklüklerinin daha üst grupta bulunan hanehalklarının büyüklüklerine göre daha fazla olduğu görülmektedir. Hanehalklarının büyüklüklerinde meydana gelebilecek düşüşlerin sonucunda bireylerin gelirlerinde artış olabilecek ve gelirin dağılımı konusunda eşitlik sağlanabilecektir (Selim , Günçavdı ve Bayar , 2014 : 86-87).

1.2.3.3.Eğitim Düzeyi

Eğitim imkanlarının toplumdaki bireylerin tamamını kapsamaması, gelir dağılımına olumlu etki etmektedir. Farklı gelir düzeylerindeki aile bireyleri arasında eşitlik sağlamaktadır. Eğitimde meydana gelebilecek bir tekelleşme gelir dağılımını olumsuz etkileyebilmekte ve haksız rekabetin meydana gelmesine yol açabilmektedir. Devlet oluşabilecek bu rekabeti önlemek için bazı önlemler almaktadır. İlk olarak öğretim seviyeleri için bazı zorunluluklar ortaya koymaktadır ve herkese eşit hak tanımaktadır. İkincisi ise eğitimle ilgili ihtiyaçları temin ederek imkanları yükseltmektedir. Son olarak ise devlet eğitim masraflarının bir bölümünü karşılayarak bu eşit rekabete fırsat sunmaktadır (Aksu , 1993 : 54)

Bireylerin beşeri sermayelerine yapmış oldukları bütün yatırımlar, statülerini etkilemektedir. İnsan sermayesinin gelişmesi ya da arttırılması için yapılmış en önemli yatırım eğitim olmaktadır. Sermayenin eğitim ile gelişmesi sonucunda bireylerin statüleri, işteki halleri ve sonuç olarak maddi gelirleri artış göstermektedir (Palaz , Şenergin ve Öksüzler , 2013 : 121).

1.2.3.4.Servetin Dağılımı

Servet dağılımında ortaya çıkan dengesizlikler bireysel gelir dağılımında ortaya çıkan adaletsizliğin nedenlerinden biri olarak değerlendirilmektedir. Bireylerin serveti üzerinden alınan ve dolaysız vergi grubunda olan servet vergilerinin gelir dağılımı üzerindeki etkisi fazladır. Bina, arazi gibi taşınmaz gayrimenkullerin

değerlerindeki herhangi bir artış gelir dağılımını servet sahibi bireyin lehine değiştirmektedir (DPT, 2001 : 63).

Servet dağılımı, tüketiciler arasında gelir paylaşılırken etkili olmaktadır (Türk, 2007: 321). Bireylerin, yani tüketicilerin geliri olmadan yaşaması mümkün olmamaktadır. Fakat tüm bireylerin gelirlerinin aynı miktarda olması da söz konusu değildir. Bu durumun nedenleri arasında tüm imkanlara karşın emek niteliğinin arttırılmasının kısıtlı olması ve gelirden görülen eşitsizliklerin bir üst limitinin olması yer almaktadır (Özbilen, 1999: 483).

1.2.3.5.Faktör Fiyatları

Servet ve işgücü dağılımları sabit sayıldığında, faktör fiyatlarında olan değişimler tüketicilerin gelir dağılımında etkili olmaktadır. Faktör fiyatının sıfıra inmesiyle ekonomideki servet rezervleri, gelir artışını sağlayamamaktadır. Bununla birlikte, devletler faiz hadlerini durdurarak, bazı sosyal sınıfların gelirini yükseltebilmektedir (Özbilen ,1999: 484).

1.2.5.6.Enflasyon

Enflasyon istikrarsız ekonomilerde gelirin dağılmasında eşitsizliğe sebep olan ana etkenlerden biri olmaktadır. Sermaye geliri ile emek geliri arasındaki dengesizliklere sebep olan en mühim unsurların arasında enflasyon da yer almaktadır. Enflasyonun yüksek olması ile gelir dağılımında olan eşitsizlikler önemli oranda artmaktadır. Fakat enflasyon oranının aşağı indirilmesi gelirin dağılmasında doğrudan bir düzelmeye sebep olmamaktadır. Yüksek gelirli bireyler enflasyona karşı genelde kendilerini koruyacak olanaklara sahipken sabit geliri olan bireyler enflasyondan daha fazla etkilenmektedir (Altınışık ve Peker, 2008: 106).

1.2.5.7.Kayıtdışı Ekonomi

Gelir adaletsizliğini etkileyen en önemli faktörlerden biri kayıt dışı ekonomidir. Kayıtdışı ekonomiler genelde ekonominin verimliliğinin düşmesine sebep olmaktadır. Bunun sonucunda çıkan toplumsal sorunlarla birlikte vergi alınmaması kamu gelirlerinin azalmasına neden olmaktadır. Aynı mal ve hizmetlerin üretimini yapan kuruluşlar kayıt içi ya da kayıt dışı etkinlik göstermelerine bağlı olarak etkin rekabet

ortamının oluşumunu engellemektedir. Bu durum rekabetçi piyasaların oluşumunu olumsuz etkilemektedir. Bunun sonucunda gelirin dağılmasında bozulmalar meydana gelmektedir (Altınışık ve Peker, 2008 :105).

Kayıtdışı ekonomi, ekonomi dengesinde olumsuzluklar oluşturmakta ve özellikle vergi kaçırma nedeniyle gelirleri azaltmaktadır. Bununla birlikte devletin toplum için yapmış olduğu transfer harcamalarını azaltmakta ve gelirin toplum içinde tekrardan dağıtılması görevini etkin bir şekilde kullanamaması nedeniyle gelir dağılımında tam etkinlik sağlanamamaktadır (Şengür ve Taban ,2015: 60).

1.2.3.8.Dolaylı ve Dolaysız Vergiler

Gelişmekte olan ülkelerde kamu gelir kaynağı içinde dolaylı vergiler en yüksek paya sahip araçtır. Dolaylı vergiler mal ve hizmetler vasıtasıyla alınmış vergilerden oluşmaktadır. Dolaylı vergiler tasarrufu teşvik etmektedir. Döviz tasarrufu sağlamasıyla kalkınmada etkin bir rol oynamaktadır. Bunun yanında ekonomideki nispi fiyatı değiştirerek tasarrufların teşvik edilmesine katkıda bulunmaktadır Dolaysız vergiler ya da kişisel gelir vergileri adalet unsurunu gerçekleştirmek için en etkili araç olmaktadır. Gelişmekte olan ülkelerde vergi analizleri yapılırken geleneksel artan oranlılık ve adalet unsurlarına özellikle dikkat edilmektedir. Bu ülkelerde gelirin ve servetin vergilendirilmesi yönteminin daha sık kullanılmasına önem verilmektedir (Ataç, Önder ve Turan, 2008: 327-328).

1.2.4. Gelir Eşitsizliğinin Ölçülmesi

Gelir eşitsizliğini ölçme konusu yıllardır literatürlerde fazlaca yer edinmiş konulardan biridir. Gelir dağılımı eşitsizliğini ölçebilmek için çeşitli şartların sağlanması gerekmektedir. Bu şartlar şöyle sıralanmaktadır (Çobanoğlu ve Yılmaz, 2019: 2634):

- **Pigou – Dalton Transfer İlkesi:** Yoksul bir bireyden zengin bir bireye gelirin transfer edilmesiyle, eşitsizlikte bir azalmaya sebep olmamalıdır.
- **Gelir Ölçeğinden Bağımsızlık İlkesi:** Eşitsizlikte yer alan ölçütler benzer şekilde olan oransal değişimlerden etkilenmemesi gerekmektedir. Yani tüm

bireylerin gelirlerinde benzer oranda bir değişim söz konusu ise eşitsizliğinde değişmemesi gerekmektedir.

- **Nüfus İlkesi:** Nüfusta bir artış yaşanır, bunun sonucunda eşitsizliğin ölçütlerinin değişmemesi gerekmektedir.
- **Simetri İlkesi:** Eşitsizlik ölçütlerinde kişilerin gelirleri dışında kalan özellikleri dikkate alınmamalıdır. Diğer bir ifadeyle hassas olmalıdır.
- **Ayrıştırma İlkesi :** Alt grupların eşitsizlikleri yükselirse bu durum eşitsizliği genel anlamda da yükseltmektedir.

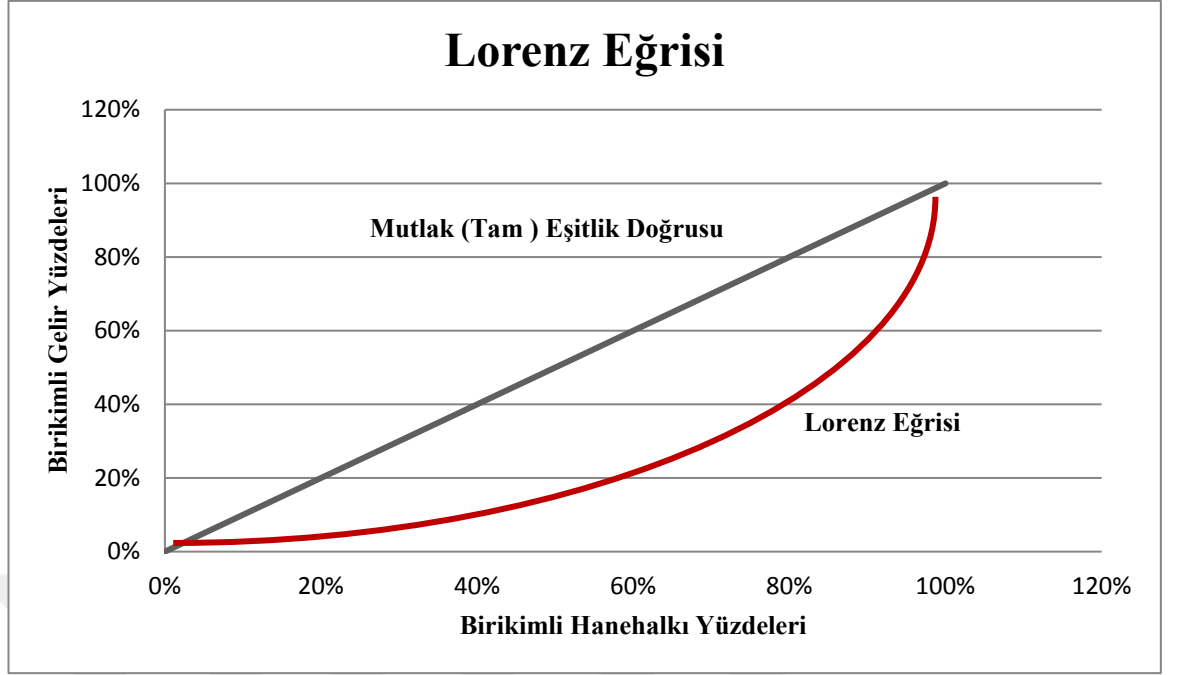
1.2.4.1.Yüzdeler Paylar Analizi

Bu ölçüm yönteminde nüfus belli yüzdeler gruplara ayrılmaktadır. Bu yöntem grupların toplam gelirden aldıkları payları hesaplamaktadır. Nüfusu , %5 , %10 ,%20 gibi bölümlere ayrılarak toplam gelirden alınan paylar hesaplanmaktadır. Bunun sonucunda kıyaslama yapılabilmektedir. Toplumda en yüksek gelire sahip yüzdeler pay ile toplumdaki en düşük gelire sahip yüzdeler pay kıyaslanmaktadır (Özdemir, 2018: 93).

1.2.4.2.Lorenz Eğrisi

Lorenz Eğrisi, yüzdeler paylar analizi ölçüm yönteminin grafiğinin oluşturulmasıyla ortaya çıkan bir eşitsizlik ölçme yöntemidir. Adından da anlaşılacağı üzere Lorenz (1905) tarafından geliştirilmiştir. Eğri hanehalkının gelirlerinin birikimli yüzdeler payları ile nüfusun birikimli yüzdeler paylarından oluşmaktadır (Lorenz, 1905 : 209).

Değişkenlerin yüzdeler değerleri ile oluşan doğruya mutlak eşitlik doğrusu denilmektedir ve orijinin hipotenüsüyle ifade edilmektedir. Gelirin dağılımının bu eğrinin üstünde olması gelirin nüfustaki bireyler arasında adil dağıldığı anlamına gelmektedir. Fiili gelir doğrusu ise gerçekte karşılaştığımız gelirin dağılımını göstermektedir (Öcal vd., 2013 : 329).

Şekil 1.2.Lorenz Eğrisi

Kaynak:(Peçe, Ceyhan ve Akpolat ,2016 : 137)

1.2.4.3.Gini Katsayısı

Gini katsayısı Lorenz eğrisinin yardımı ile hesaplanan bir ölçüm yöntemidir. Fiili gelir doğrusuyla mutlak eşitlik doğrusu arasındaki alanla, mutlak eşitlik doğrusu altındaki alanın oranlanması ile bulunmaktadır. Gini katsayısı “0” ve “1” arasındaki değerleri almaktadır. Fiili gelirin doğrusu mutlak eşitliğin doğrusuna yaklaşırsa Gini katsayısı “0” olarak hesaplanmaktadır. Bu durumda mükemmel gelir dağılımı eşitliğinin sağladığı anlamına gelmektedir. Fiili gelir doğrusunun mutlak eşitlik doğrusundan uzaklaşması ise Gini katsayısının “1”e yaklaşmasını sağlamaktadır. Bu durumda ise gelir dağılımı bozulmaktadır ve gelir eşitsizliği de artmaktadır (Öcal vd, 2013: 330). Gini katsayısı (1.11)’de belirtilen formülle hesaplanmaktadır.

$$\text{Gini Katsayısı} = \frac{\text{Lorenz Eğrisi ve Mutlak Eşitliğin Doğrusu Arasında Kalan Alan}}{\text{Mutlak Eşitliğin Doğrusu Eksenler Tarafından Çevrilen Alan}} \quad (1.11)$$

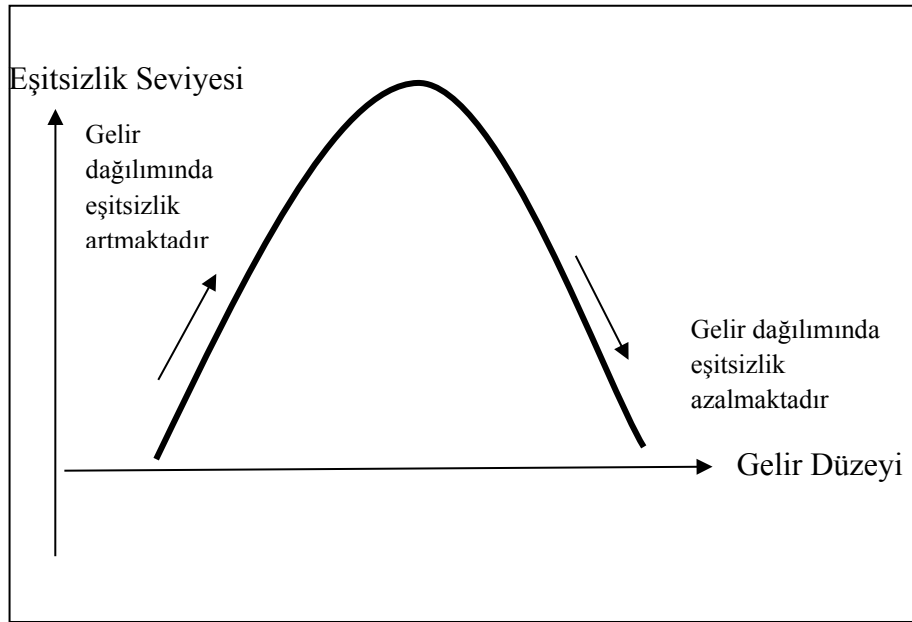
1.2.4.4.Atkinson Eşitsizlik Endeksi

Atkinson (1970) tarafından geliştirilmiştir. Bu ölçüm yöntemi belli bir eşitsizlik katsayısı kullanılacağını ifade etmektedir. Bu katsayıya Atkinson riskten kaçınma

adını vermiştir. Riskten kaçınma katsayısı gelir dağılımındaki üst kısımlarda “0”a , alt kısımlarda ise “1”e yaklaşmaktadır. Bu endeksin düşmesi gelir eşitsizliğinin azaldığı, artması ise gelir eşitsizliğinin artması anlamına gelmektedir. Ayrıca endeksin 0 değerini alması tam eşitlik durumunu, 1 değerini alması ise tam eşitsiz durumu göstermektedir (Atkinson, 1970:250; Düzgün , 2021 : 36).

1.2.4.5.Kuznetz Eğrisi

Simon Kuznets tarafından (1955) geliştirilmiştir ve bu ölçüm yöntemi “Ters U Hipotezi” olarak da bilinmektedir. Kuznets'e göre, ekonomik gelişmenin ilk aşamalarında gelir dağılımı adil bir düzeydedir. Bunun nedeni, bu aşamadaki insanların çoğunun geçim kaynaklarının tarım olmasıdır. Ülkenin sanayileşmesiyle birlikte insanlar tarımı bırakıp ücretlerin daha yüksek olduğu sanayi sektörüne yönelmektedir. Tarım dışında yer alan sektörlerin verimliliği tarım sektörüne göre daha yüksek olduğundan tarım dışı sektörlerde istihdam akışı gerçekleşmektedir. Böylece üretimdeki artışla birlikte gelir dağılımındaki eşitsizlik artmaktadır. Ekonomik gelişmeler artıkça eşitsizlik giderek azalmaktadır. Çünkü çoğu birey sanayide çalışmaya başlayacak, daha az tarımda düşük ücretlerle çalışmaya devam edecektir (Chang, 2016:291). Şekil 1.3.'de Kuznets eğrisi gösterilmektedir.

Şekil 1.3.Kuznetz Eğrisi

Kaynak : (Todaro ve Smith , 2012 :236)

Şekle göre, gelir düzeyi arttıkça gelir eşitsizliği belirli bir eşik değere kadar artmakta, bu düzeyden sonra gelir artmaya devam ettikçe gelir eşitsizliği azalmaktadır.

1.2.4.6.Diğer Ölçüm Yöntemleri

Yukarıda açıklanan gelir eşitsizliğini ölçüm yöntemlerinin dışında farklı hesaplama yöntemleri de bulunmaktadır. Bunlar arasında Palma Oranı, Genelleştirilmiş Entropi Endeks yöntemleri yer almaktadır. Hepsinin ortak özelliği gelir eşitsizliklerinin hesaplanması için oluşan teoriler ile uygun bir şekilde açıklanmasıdır.

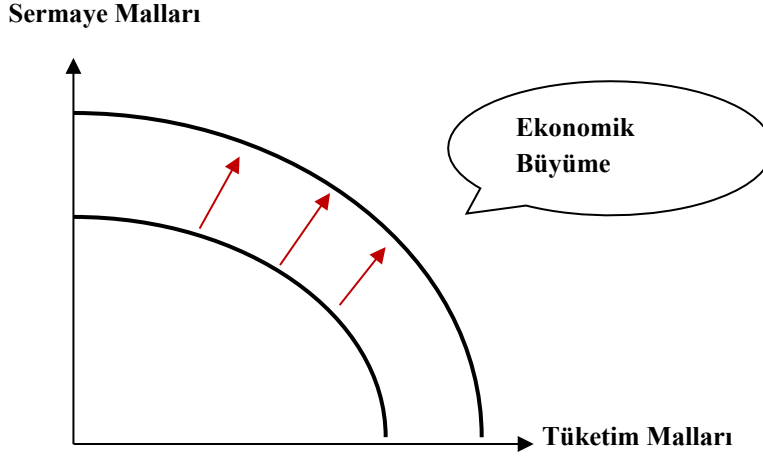
1.3.Ekonomik Büyüme

Bu başlık altında ekonomik büyümenin tanımına ve hesaplanma yöntemlerine yer verilecektir.

1.3.1.Ekonomik Büyümenin Tanımı

Ekonomik büyüme tanımsal olarak ülkelerin mal ve hizmet faaliyetlerindeki artıştır. Diğer bir ifadeyle, reel Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYİH)'nın sürekli olarak artmasıdır (Gözüküçük, 2020: 50). GSYİH ise belli dönemlerde yurt içinde üretilen nihai mal ile hizmetlerin piyasa değerini ifade etmektedir (Ünsal , 2005 : 6).

Ekonomik büyüme bir ülkede üretilen bütün mal ve hizmet miktarlarının birleşimi ile oluşan üretim imkanları eğrisi ile gösterilebilmektedir. Üretim imkanları eğrisi, ülkelerin ulaşabileceği en yüksek üretim miktarını göstermektedir. Ekonomik büyüme bu eğrinin sağa doğru hareket etmesi ile gösterilmektedir. Şekilde üretim olanakları eğrisi yer almaktadır (Türlüoğlu , 2019 :4)

Şekil 1.4. Ekonomik Büyüme

Kaynak:(Türlüoğlu , 2019 : 4)

Üretim imkanları eğrisinin sağ yöne doğru hareket etmesi üretim miktarının ya da kapasitesinin artması anlamına gelmektedir. Bu duruma ekonomik büyüme denilmektedir.

1.3.2. Ekonomik Büyümenin Başlıca Özellikleri

Ekonomik büyüme, ülkelerdeki kişilerin hayat standartlarının ve refah seviyelerinin yükselmesinde en önemli unsurlardandır. Bu sebeple toplumdaki temel makroekonomik amaçlardan biri de ekonomik büyümenin sağlanmış olmasıdır (Ünsal, 2005: 11).

Ekonomik büyümenin oluşması veya üretim imkanları eğrisinin sağ yöne doğru hareket etmesi için emek, sermaye, doğal kaynak ya da teknolojik gelişmelerde artış yaşanması gerekmektedir (Demirci ve Erdoğan, 1988). Bunlar ekonomik büyümeyi etkilediği için birincil kaynaklar olmaktadır.

Üretim faktörlerinin miktarının ve elverişliliğinin yükselmesi sadece uzun dönemde gerçekleşeceği için bu da ekonomik büyümenin uzun dönemli bir değişken olduğunu göstermektedir.

1.3.3. Ekonomik Büyümenin Ölçümü

Ekonomik büyüme kavramı temel olarak, bir ekonomideki üretimin hacminde dönemsel olarak meydana gelen artış olarak ifade edilmektedir. Bir ülkede görülen

üretim hacminde meydana gelen artış göstergelerinin önemli olanlarından biri de GSYİH'deki değişimlerdir (Turan , 2008 : 11)

Ekonomik büyümeyi hesaplamak için kullanılan büyüklüklerden biri de Gayri Safi Milli Hasıla (GSMH)'dir. Ekonomik büyümeyi hesaplamak için nominal fiyatların kullanılmasıyla ekonomik büyüme oranının artış miktarını kesin bir şekilde hesaplanması zorlaşmaktadır. Bu sebeple ekonomik büyümeyi hesaplamak için reel değerleri kullanarak ölçüm yapılmalıdır. Böylece fiyat yükselişi olmayan reel GSYİH büyümenin daha ölçülmesinde daha iyi bir göstergedir (Özbay, 2019: 33).

Reel GSYİH'nın büyüme hızı, ekonominin belirli döneminde üretilmiş nihai malın ve hizmetin miktarındaki değişimleri yüzde türünden hesaplamaktadır. GSYİH büyüme hızları kısa dönem ya da uzun dönem olmak üzere genelde iki farklı biçimde ölçülmektedir. Kısa dönemde, ekonominin belirli bir dönemindeki (üç ay yada 1 yıl) Reel GSYİH düzey değerlerindeki değişimler yüzde türünden açıklanmaktadır. Yani bir ekonominin belirli dönemlerinde üretilen nihai mal ile hizmetin bir önceki döneme göre yüzde kaç oranında değiştiğini göstermektedir. Kısa dönemde ekonomik büyüme hızı aşağıdaki gibi hesaplanmaktadır. Ekonomik büyüme reel GSYİH gerçekleşen artışın hızı ile ölçülmektedir (Karabulut ve Yalçinkaya: 2018: 71). "t" yılında GSYİH'da gerçekleşen yıllık büyüme hızı (g) aşağıdaki gibi hesaplanmaktadır (Yalçinkaya, 2012:83):

$$g_t = \frac{\text{Reel GSYİH}_t - \text{Reel GSYİH}_{t-1}}{\text{Reel GSYİH}_{t-1}} \times 100 \quad (1.12)$$

- g_t belirli bir dönemdeki ekonomik büyüme hızı
- **Reel GSYİH_t** t dönemindeki Reel GSYİH'nın düzey değerleri
- **Reel GSYİH_{t-1}** bir önceki dönemdeki Reel GSYİH'nın düzey değerleri

Uzun dönemde gerçekleşen ekonomik büyüme hızında, bir ekonomide Reel GSYİH'nın düzey değerlerindeki değişimler birden fazla dönemi kapsamaktadır. Büyüme hızı ortalama türünden hesaplanabilmektedir. Ortalama ekonomik büyüme

hızı (g) da denilen bu yöntem aşağıdaki gibi formüle edilmektedir (Berber , 2011: 18):

$$g = \left(\frac{\text{Dönem Sonunda Olan GSYİH'nin Düzey Değerleri}}{\text{Dönem Başında Olan GSYİH'nin Düzey Değerleri}} \right)^{1/n} - 1 \quad (1.14)$$

Formülde yıl n yıl sayısını temsil etmektedir. Bu yöntem kullanılarak hesaplanmış ekonomik büyüme hızı Reel GSYİH'nin düzey değerlerinin iki dönem arasında ortalama ne kadar değiştiğini göstermektedir. Diğer bir ifadeyle, iki dönem arasında üretim miktarlarında oluşan değişimleri ortalama olarak göstermektedir (Berber, 2011: 18).

İKİNCİ BÖLÜM

YOKSULLUK, GELİR EŞİTSİZLİĞİ VE EKONOMİK BÜYÜME: TEORİK ÇERÇEVE

2.1. Ekonomik Büyüme Modelleri

Bu başlık altında bazı temel büyüme modeline yer verilecektir. İlgili modellerin temel varsayımlarına değinildikten sonra bu modellerde gelir dağılımı ve yoksulluğa ilişkin yaklaşımlar irdelenecektir. Bu bağlamda, incelenecek ekonomik büyüme modelleri aşağıdaki gibidir:

- Merkantilizm ve Fizyokrazi
- Klasik Büyüme Teorileri
- Keynesyen ve Post Keynesyen Büyüme Modeli,
- Neo-Klasik Büyüme Teorileri
- İçsel Büyüme Teorileri

Tablo 2.1’de ele alınacak büyüme modellerine ilişkin özet bilgiler yer almaktadır.

Tablo 2.1.Ekonomik Büyüme Modelleri

Büyüme Teorileri	Büyümenin Kaynağı	Büyümenin Özelliği
Merkantilizm ve Fیزیokrasi Merkantilist(1450-1750) Fیزیokrasi (1712)	Değerli maden , altın ve gümüş stokları Tarım	İhracatın ithalattan fazla olması (dış ticaret fazlası) nedeniyle sınırlı büyüme Tarım sektöründe oluşan artık değerle büyüme
Klasik Büyüme Teorileri A.Smith (1776) D.Ricardo (1817) T.R.Malthus (1799)	İş bölümü Artık değerın yatırıma dönüşmesi Artık değerın yatırıma dönüşmesi	Sınırlı Büyüme Tarımda Azalan Verimler Kanunu nedeniyle sınırlı büyüme Nüfus kanunu nedeniyle sınırlı büyüme
Keynesyen Büyüme Teorisi Keynes (1936)	Talep ve tüketim ağırlıklı model oluşturmuştur.	Eksik istihdamda ekonomik dengeye gelineceğini belirtmiştir.
Post Keynesyen Büyüme Teorisi Roy F. Harrod (1939) Evsey Domar (1946)	Tasarruf ve Yatırımlar	Kararsız Denge
Neo-Klasik Büyüme (Dışsal Büyüme) R. Solow (1956)	Dışsal olduğu kabul edilen nüfus ve teknolojik gelişme	Teknolojik gelişmenin yokluğu nedeniyle geçici büyüme

İçsel Büyüme Teorileri		
P.Romer (1986)		
R.Lucas (1998)	Fiziki sermaye, beşeri sermaye , teknoloji , kamu sermayesi ve mali araçlar	Büyümenin içsel olması , devletin yenilenmesi ve tarihsel gelişimin dikkate alınması
R.Barro (1990)		

Kaynak:(Berber , 2006 :52)

2.1.1. Merkantilizm ve Fizyokrasi

Merkantilizm, 15. Yüzyılın ikinci yarısında başlayan ve 18. Yüzyılın ortasına kadar devam eden bir iktisadi akımdır. Kapitalist sistemin ilk şekli olarak kabul edilen Merkantilizm, Fransız iktisatçı Antonie de Montchrestien’le birlikte anılmaktadır. Merkantilistler’e göre ekonomik büyümenin kaynağı sermaye birikimidir (McDermott, 1999).

Merkantilistler, bir ülkenin servetini sahip olunan değerli maden miktarı (altın ve gümüş) ile ölçmektedir. Bu nedenle, ülkeye değerli maden girişine yol açacak ihracatı desteklerken, ülkeden değerli maden çıkışına neden olacak ithalat faaliyetlerini yasaklamaktadırlar. Dolayısıyla ülke servetini artırmak için dış ticaret fazlası teşvik etmektedirler. Bu bağlamda ülkenin zenginleşmesini sağlayacak değerli maden miktarının artırılması için devletin ekonomiye müdahalesini savunmaktadırlar (Ersoy, 2008: 161). Merkantilistler, belirli bir anda dünya servetinin sabit olduğunu varsaymaktadır. Bu nedenle ülkelerden birinin kazanması diğerinin kaybetmesi pahasına gerçekleşmektedir (Yazıcıoğlu, 2022: 32). Bu bağlamda, gelir dağılımı ile ilgili sistematik bir görüşleri olmamakla birlikte, söz konusu durumun ülkelerarası gelir eşitsizliğine yol açabileceği ileri sürülebilir.

Fizyokrasi 18. yüzyılın başlarında ortaya çıkan bir iktisadi akımdır. Fizyokratla’ra göre en üretken sektör tarım sektörüdür. Tarımsal verimliliğin artması ülkenin refah düzeyini artırmaktadır. Diğer bir ifadeyle, tarımın yarattığı değer ve tarım ürünlerinin fiyatının yükselmesi ile milletlerin zenginliğinin gerçekleşeceğini savunmaktadırlar. Fizyokrasi, emek unsurunu tek değer kaynağı olarak gören ilk teoridir. Ekonomik

yaşamı kendi kanunlarına ait doğal bir süreç gibi görmüşler ve “doğal düzen” adlı ilkeyi oluşturmuşlardır (Coleman, 1980).

Fizyokratlar gelir dağılımı konusunun üzerinde çalışmalar yapan bilimsel okullarının başında gelmektedir. Gelir dağılımı teorilerinin başlangıcı Fizyokrat İktisatçıların bu konudaki görüşleri kabul edilmektedir. Fizyokrat iktisatçıların öncülerinden Quesnay gelir dağılımı teorisinin temelini oluşturmuştur. Quesnay yaptığı çalışmada toplumu üç sınıfta toplamıştır. Bu sınıflar, tarım sınıfında olan çiftçiler, mülk (toprak) sahipleri ve ticaret yapan sınıftan oluşmaktadır (Güder, 2019: 21).

Okulunun öncüsü olan François Quesnay tarafından hazırlanan “Ekonomik Tablo” gelir dağılımını bir şema ile göstermektedir. Quesnay, ekonomik tablo ile toplumu sınıflara ayırmıştır. Birinci sırada gelen ve en verimli sınıf olarak belirtilen çiftçiler, ikinci sınıftakiler tarım toprağı sahipleri ve üçüncü sınıf ise zanaatkar kesim olan tüccarlardır. Quesnay’e göre çiftçiler topraktan elde edilen gelirleri toprak sahiplerine rant şeklinde ödemektedirler. Toprak sahipleri bu geliri toprağın işlenmesi sonucu almaktadırlar. Tüccarlar ise hammaddeyi nihai ürüne dönüştürmektedirler. Böylece elde edilen gelir iki grup arasında dağılmaktadır (Güder, 2019: 22; Öztürk, 2010: 60).

2.1.2. Klasik Büyüme Teorileri

İktisadi düşünceler tarihinde 1776-1936 dönemi Klasik İktisat Dönemi olarak adlandırılmaktadır. Bu dönem makro iktisadın temellerinin atıldığı dönem olarak kabul edilmektedir. Klasik iktisadın en önemli temsilcileri Adam Smith, John Stuart Mill, David Ricardo, Jean Babtiste Say, Malthus olarak kabul edilmektedir (Bocutoğlu, 2012: 3).

Adam Smith, serbest piyasa kapitalizmi aracılığıyla zenginlik ve refahın nasıl yaratılacağını konusu üzerinde durmaktadır. Bu bağlamda, özgürlük, rekabet ve kişisel çıkar olmak üzere Klasik yaklaşımın 3 özelliğine vurgu yapmaktadır. Smith’e göre, bu üç faktör işçiler, toprak sahipleri ve sermayedarlar arasında doğal bir ahenk oluşturmaktadır (Skousen, 2007: 22).

Malthus ise nüfus baskısıyla çalışan bireylerin asgari geçim düzeyine doğru sürüklenmelerini ileri sürmektedir. Ücretlerin asgari düzeyden yüksek olmasıyla beraber nüfus genişleyecektir. Ücretlerin asgari düzeyin altında olması da ölüm oranlarının artmasına neden olacaktır ve nüfus azalacaktır (Samuelson ve Nordhaus, 2005).

John Stuart Mill, uzun vadeli ekonomik büyümeyi önemseyen klasik ekonomik dinamik teoriyi tanımlamıştır. Bu kavramda odak nokta sermaye birikiminin sürekliliğidir. Sermayede olan bir yükseliş, emek talebini de yükseltecektir. Durağan halde olan nüfusun reel ücretlerinde artış olması nedeniyle uzun vadede nüfus artışı hızlanacaktır. İşgücündeki artış tarımda ölçeğe göre azalan getiriye göre üretilen gıda talebinin yükselmesine neden olmaktadır. Bunun sonucunda sermayedeki marjinal verimlilik ve yatırımlara olan teşviklerin azalması problemi çıkmaktadır (Reid,1989).

Mill'in refah ve dağılım teorisi ekonominin ahlaki bir disiplin olduğu inancı görenek güdümlü insan davranışı kuramı; devlet, eğitim ve iş kurumlarının gelir dağılımını yapılandırmak için işbirliği yaptığına dair ampirik olarak oluşturulmuş bir inanç olmak üzere 3 temele dayanmaktadır. Mill teorisini bu varsayımlar üzerine inşa etmiştir. Bu bağlamda “insani ve insani olmayan servetin oluşumuna ilişkin kurumsal bir teori” ve “yukarıda sözü edilen kurumların, gelir dağılımını kötü niyetli bir şekilde mülk sahibi sınıfların avantajına ve işçi sınıfının aşırı derecede aleyhine olacak şekilde çarpıttığını gösteren kurumsal dağılım teorisi” geliştirmiştir (Jensen, 2001: 491).

Klasik görüş, ekonomik büyüme sürecini anlamak için sınıflar arasındaki gelir dağılımının çok önemli olduğunu ileri sürmektedir. (Bhaduri, 1980: 114). Klasik İktisadi Okul içinde gelir dağılımına yönelik araştırma yapan iktisatçıların başında Adam Smith ve John Stuart Mill gelmektedir. Ancak Klasik okulda gelir dağılımı teorisini detaylı anlamda inceleyen ilk kişi David Ricardo'dur. Klasik okul düşünürleri gelir teorilerini kapital sisteme göre geliştirmişlerdir (Selik,1980:181).

Smith, yüksek derecede ekonomik eşitsizliği, gelişen ticaret toplumunun kaçınılmaz bir sonucu olarak görmektedir. Bu tür bir eşitsizliğin belirli bir miktarının,

retkenliği teŖvik etme ve siyasi istikrarı destekleme aracı olarak yararlı olduğunu dŖnmektedir (Rasmussen, 2016).

Gelir dağılımı ile ilgili birçok grŖ ortaya konulmuŖ olsa da aslında bu konu hakkında somut bir teori ortaya koyan ilk olarak David Ricardo'dur. Ricardo daha çok "KarŖılaŖtırmalı stnlkler Teorisi" ile anılsa o da; yaptığı diğer bir yenilik gelir dağılımı ile ilgili ortaya koyduğu teoridir. Ricardo bu teorisini, dönemin önemli sektörlerinden biri olan tarım üzerine yoęunlaŖtırmıŖ ve "Azalan Verimler Kanunu" zerine kurmuŖtur. Ona göre önemli olan ve üstünde durulması gereken Ŗey, nihai ürünün üretime dahil edilen üretim faktörleri arasındaki paylaŖımıdır. Kısacası Ricardo, gelirin nasıl oluŖtuęunun yanında nasıl paylaŖıldıęı ile de ilgilenmiŖtir (Takım vd., 2020: 230).

David Ricardo gelir dağılımını belirleyen faktörleri inceleyerek rant, ücret ve karın gelecekte izleyecekleri seyri ele almıŖtır. Ricardo'nun gelir dağılımı teorisi, marjinal prensibi ve artık prensibi olmak üzere iki ana prensibe dayanmaktadır. Marjinal prensibi, rant payını açıklamada kullanılmaktadır. Artık prensibi ise, toplamın ücretler ve kar arasındaki dağılımını açıklamaktadır (Kaldor, 1956: 84).

Ricardo'ya göre, ekonomi sanayi ve tarım kesiminden oluŖmaktadır. Sanayi devriminin ilk aŖamalarında sermaye birikimi ve tasarruflar hızla artmıŖtır. Sanayi kesiminde teknik ilerlemeler istikrarlı bir Ŗekilde üretime uygulanmıŖtır. Ekonomik açıdan önemli olan kesim ise tarım kesimidir. Gelir dağılımı teorisinde tarım kesiminde tarım arazileri sınırlıdır. Bununla birlikte topraklar aynı kaliteye sahip değildir ücret haddi en az geçim düzeyinde belirlenmiŖtir ve emeğin tamamına yakını istihdama yöneltilmektedir. Ricardo bu noktadan hareketle, büyüme esnasında nüfus ve istihdam arttıka, tahıl talebinin ve tarımsal faaliyetin geniŖleyeceęini ileri sürmektedir (Alkin, 1981: 194; Peterson, 1994:452).

Klasik ekol, bireyleri, yoksul fakir olmayı seçen, kendi kaderlerinden büyük ölçüde sorumlu olarak görmektedir. Bu bakıŖ açısı bırakınız yapsınlar grŖne temel oluŖturmaktadır (Davis ve Sanchez-Martinez, 2015).

Klasik iktisatçı Malthus'a göre, hanehalkı yoksulluğu, doğaçlama koşulların neden olduğu aşırı doğurganlığın bir sonucudur. Toplumdaki yoksulluk, yüksek doğurganlığın yüksek doğal artış oranlarına dönüşmesiyle toplam hanehalkı yoksulluğunu yansıtmaktadır (Crook, 1996: 174).

Klasik bir iktisatçı olup olmadığı tartışma konusu olmakla birlikte, Marx'ın gelir dağılımına ve yoksulluğa ilişkin görüşleri bu başlık altında ele alınmıştır. Marx'a göre birikim teorisi içindeki büyüme doğrusal ve içsel olmaktadır. Büyüme oranı, birikim eğilimi ve kar oranına bağlı olmaktadır. Sermaye birikimi kapitalist üretim için içsel bir unsurdur. Kapitalist üretim için amaç artı değer yaratmaktır (Kurz ve Salvadori: 1998). Marksist görüşe göre, eşitsizlik kapitalist üretim tarzının doğasında bulunmaktadır. Marx'a göre, gelir eşitsizliği ücret sisteminin doğasından kaynaklanmaktadır. Kapitalizmde, insan emeği yalnızca bir işveren tarafından belirli bir fiyat veya ücret karşılığında satın alınacak bir meta olarak ele alınmaktadır. Marx, ücretlerin sadece bedeni korumak için gerekli olan temel geçimi değil, aynı zamanda işçiyi nispeten memnun tutmak ve ekonomik büyümeyi hızlandırmak için sosyal olarak tanımlanmış bazı istekleri de kapsamı gerektiğini savunmaktadır (Peet, 1975: 564-565).

Bazı grupların diğerlerinin zengin olduğu için fakir olduğunu iddia eden çok çeşitli nedensel teoriler vardır. Bu argümanın en iyi bilinen biçimlerinden biri, kapitalizmin sermaye sahiplerine düşük maliyetli emek garantisi vererek bir "yedek işsizler ordusu" yarattığı şeklindeki Marksist iddiadır (Blank, 2003: 452). Marx'a göre yoksulluk, topraksızlık ya da işsizliğin bir sonucudur. Kapitalist bir toplumda yoksulluk, nüfus artışından bağımsız olarak, kapitalist sınıfın emeği üretim araçlarından mahrum bıraktığı süreci yansıtmaktadır (Crook, 2010: 174).

2.1.3. Keynesyen ve Post- Keynesyen Model

1930'lu yıllara kadar Klasik İktisadi okulun temel varsayımları genel kabul görmüştür. Ancak 1929 yılında yaşanan Büyük Buhran Klasik İktisadi okulun görüşlerinin sorgulanmasına neden olmuştur. John Maynard Keynes 1936 yılında yayımlanan Genel Teori isimli kitabıyla Büyük Buhran'ın sebeplerini açıklamada yetersiz kalan Klasik İktisadi okulun görüşlerini eleştirmiştir (Bocutoğlu, 2012: 111).

Keynesyen İktisadi okulun temel varsayımlarını şu şekilde sıralamak mümkündür (Bocutoğlu, 2012: 112, Skousen, 2007: 383):

- Keynes Klasik sistemin sadece tam istihdam koşullarında ortaya çıkan uygulanabilecek bir özel durum olarak nitelendirmektedir. Tam istihdam koşullarındaki denge kararsız bir dengedir. Toplam istihdam ve üretim seviyesi, efektif talep tarafından belirlenmektedir.
- Devlet, bırakınız yapınlar politikasını terk etmeli ve gerekli durumlarda ekonomiye müdahale etmelidir. Devletin ekonomiye müdahalesinde maliye politikası tercih edilmelidir.
- Tasarruflardaki artış gelirleri azaltmakta ve ekonomik büyümeyi düşürmektedir.

Keynes gelirlerin toplamının üretimi yapılan tüketim ve yatırım mallarından elde edilebileceğini söylemektedir. Ayrıca gelirlerin, tüketim ve yatırım mallarına yapılan harcamalar sonucu ya da tasarrufların toplamından oluşacağını ileri sürmektedir. Keynes, gelir dağılımının tüketimi etkilediğini savunmaktadır. Daha yüksek gelir eşitsizliği daha yüksek MPC'S LERİ olan kişilerin ellerine daha fazla geçmesine neden olarak tüketimin artmasına yol açmaktadır. Daha yüksek bir gelir eşitsizliğinin ters bir etki yarattığını savunmaktadır. Keynes'in gelir dağılımı iki önemli varsayımdan oluşur. Bunlardan birincisi, ücretlerin nakdi olarak elde edilmesi, ikincisi ise yatırımların tasarruflardan bağımsız gerçekleşmesidir (Erdoğan,1987:200; Pressman, 2007).

Roy F. Harrod (1939) ve Evsey Domar (1946) yatırım ve tasarrufların ekonomik büyümenin temel belirleyeni olduğunu savunduğu öncü çalışması Post-Keynesyen iktisadi ekolün başlangıcı sayılmaktadır. Post-Keynesyenler ekonomi ücret odaklıysa, kar payındaki bir artışın ekonomi üzerinde olumsuz bir etkiye sahip olmasının muhtemel olduğunu savunmaktadırlar. Benzer şekilde, kişisel gelir dağılımı eşitsizliğindeki bir artışın ekonominin istikrar için olumsuz sonuçları olabilmektedir. Çünkü nüfusun daha yoksul kesimlerinin daha zengin nüfus kesimlerine göre daha yüksek bir marjinal tüketim eğilimi vardır. Diğer bir ifadeyle, kişisel gelir eşitsizliğindeki bir artışın toplam tüketim talebinde azalmaya neden olması beklenmektedir (Goda, 2017).

Gelişmiş ekonomilerde iç talep genellikle orta ve uzun vadede ücret odaklıdır. Bu perspektifte, fonksiyonel gelir dağılımındaki eşitsizliğin artması ekonomiyi olumsuz etkilemektedir. Çünkü eşitsizlik ücretler üzerinde baskı oluşturmakta ve ekonomide durgun talep yaratmaktadır. Daha yüksek gelir elde edenlerin daha düşük tüketim eğilimine sahip olması toplam talebin azalmasına neden olmaktadır. Bu bağlamda kişisel gelir dağılımı, ekonomi üzerinde eşdeğer bir etkiye sahiptir (Savaş ve Çakmak Şahin, 2021: 886).

Keynesyen-Liberal teorilerde, gayri iradi işsizlerin oluşturduğu azınlık grupların şansızlığına bağlanmaktadır. İşsizliği asgari düzeye indirme potansiyeline sahip olan toplam yatırımların artırılması yoksulluğu azaltan bir ekonomik büyümenin gerçekleştirilmesi açısından önemlidir. Bununla birlikte, büyümenin toplumdaki tüm bireylerin gelirini artırma potansiyeli nedeniyle ekonomik büyüme doğrudan yoksulluğu azaltma gücüne sahiptir (Çelik, Vural ve Tuncer, 2017: 56).

Özetle, makroekonomik güçlere odaklanan, ekonomik istikrar ve kamu malları sağlamada hükümetin rolünü vurgulayan Keynesyen görüşe göre, yoksulluk işsizlikten kaynaklanmaktadır ve büyük ölçüde gönülsüz bir olgu olarak kabul edilmektedir (Davis ve Sanchez-Martinez, 2015: 2).

2.1.4. Neoklasik Büyüme (Dışsal Büyüme) Teorileri

Robert Solow (1956)'ın geliştirdiği Neo-Klasik büyüme modeli, ekonomik büyümeyi gerçekleştirecek unsurlar üzerine yoğunlaşmaktadır. Emek ve sermayenin ekonomik büyümede birbirleri yerine ikame edilebilecek faktörler olduğunu savunmaktadır (Ersoy, 2008: 682).

Neo-klasik büyüme teorileri kullanılmamış kapasite potansiyelinin büyümeyi gerçekleştirme problemine dikkat çekmektedir. Teori, esas olarak milli gelirin oluşmasındaki bağımsız faktörlere, üretim unsurlarının klasik teorilerine dikkat çekmektedir. Burada marjinal verimlilik teorisine göre gelir üretim unsurlarına sahip olanlar ile bu unsurların marjinal ürünler açısından belirlenen görüşlere ağırlık vermiştir. Neo-klasiklere göre rekabetçi piyasa sistemi ile düzgün bir ekonominin sağlanabileceğini savunmuşlardır. Bu sebeple ekonomiye devletin müdahale

etmesine denge karşıtı varsayarak enflasyonist baskı oluşturan hükümet harcamalarını istememişlerdir (Rashid , 2008 : 176-177).

Ekonomik büyümenin kaynakları olan yatırım, işgücü ve teknolojik ilerlemenin birbirleri ile olan bağlantılarını esas almaktadır. Bu teoride kişi başına gelirle ölçülmüş hayat kalitesinin devamlı büyüebilmesi teknik ilerleme ile sağlanmaktadır. Bunun sonucunda “birikimin altın kuralı” olan sermaye birikimini optimal seviyede belirlemek için oluşturduğu formülünü savunmaktadır. Solow’a göre en iyi büyüklükte olan tüketim marjinal verimlilikle belirlenmelidir. Solow teorisinde, refah seviyesinin devamlı büyüebilmesi için teknolojik ilerleme ve en fazla tüketimi temin eden optimum büyüme unsurunu kastedilmektedir (Solow ,1957: 318).

Neo-Klasikler, Ricardo'nun marjinal anlayışını toprak dışındaki diğer üretim faktörlerine doğru genişletmişlerdir. Bu yaklaşıma göre, serbest rekabet koşullarında, her bir faktörün ikamesi mevcuttur. Her bir faktör de marjinal ürününün karşılığını almaktadır. Bunun sonucunda da ekonomide bir artık ortaya çıkmamaktadır (Pasinetti, 2000: 10-15).

Neo-Klasik fonksiyonel gelir dağılımı yaklaşımı, üretim faktörleri olarak sermaye, toprak ve emeğin, bir çıktı malı üretmek için fiziksel üretim sürecinde birlikte etkileşime girdiğini varsaymaktadır. Faktörlerin her biri daha sonra yaratılan gelirden adil pay almaktadır. Neo-Klasik fonksiyonel gelir dağılımı modeli, bazı spesifik varsayımlara dayanmaktadır. Farklı üretim faktörleri ve ölçüğe göre sabit getiriler arasında fiziksel ikame varsayımı altında çalışmaktadır. Bu koşul sağlanmazsa, dağıtılan ücretler artı kârların toplamı, ekonomide yaratılan gelirden büyük veya küçük olur. (Herr, 2019: 276-277).

Neo Klasik Okul'un gelir dağılımı konusunda Klasik Okul'dan en önemli farkı, Neo-Klasiklerin bireysel ekonomik aktörlerin gelir dağılımını daha çok ön planda tutmalarıdır. Bununla birlikte piyasa ekonomisinin işleyişine yeni bir anlayış ortaya koymaktadırlar. Klasik iktisatçılar, gelirin sınıflar arasında nasıl bölüştüğüne odaklanırken; Neo-Klasik Okul ise gelirin üretime sağladığı faktörlerin bölüşümün

nasıl olduğu ve faktör fiyatlarının oluşma biçimi üzerinde durmaktadır. Neo-Klasik iktisatçılar bölüşümü Marjinal Fayda Teorisi ile açıklamaktadır (Kazgan,1993: 65).

Klasik geleneğe dayanan Neo-klasik teori, piyasaya dayalı rekabetçi bir ekonomik sistem içinde, başlangıçta yetenek, beceri ve sermaye donanımlarının eşit olmamasının bir bireyin yoksul olarak adlandırılmasındaki rolünü vurgulamaktadır. Eksik bilgi kadar dışsallıklar, ahlaki tehlike ve ters seçim gibi piyasa başarısızlıkları da yoksulluğu şiddetlendiren unsurlar olarak görülmektedir. Yoksullar refahlarına yönelik şoklara karşı daha savunmasız olduklarından, belirsizlik yoksulluğun ortaya çıkmasında önemli bir rol oynayabilmektedir (Davis ve Sanchez-Martinez, 2014: 22).

Neo-klasik yoksulluk teorisine göre ekonomik değişim ve ekonomik büyümenin gerçekleşmesi halinde gelir dağılımı eşitsizliği zaman içinde azalmak zorundadır. Dolayısıyla bu durum yoksulluğun da azalmasına neden olmaktadır. Bununla birlikte, gelir dağılımı eşitsizlikleri daima ortaya çıkmaktadır (Çelik, Vural ve Tuncer, 2017: 54).

Neo-Klasik teoriler daha geniş kapsamlıdır ve yoksulluğun nedenlerinin bireylerin kontrolünün ötesinde olduğunu kabul etmektedir. Bu nedenler; yoksulları kredi piyasalarından dışlayan ve bazı olumsuz seçimlerin rasyonel olmasına neden olan piyasa başarısızlıkları, göçmen statüsü, sosyal ve özel varlıkların eksikliği, kötü ve yalnız ebeveynli aileler için istihdamın önündeki engeller, sağlık ve ileri yaş olarak sıralanabilir (Davis ve Sanchez-Martinez, 2015: 2).

2.1.5. İçsel Büyüme Teorileri

İçsel büyüme teorisi, teknolojideki değişiklikleri, firmaların yanı sıra hükümet tarafından yapılan araştırma, eğitim ve öğretime yapılan yatırımın rolünü ve fiziksel ve beşeri sermayeyi teşvik etmek için değişen teşviklerde hükümet politikalarının rolünü analiz ederek açıklamaya çalışmaktadır. Bu nedenle, yeni teori, hükümet politikalarındaki değişikliklerin çıktı üzerinde nasıl kalıcı bir etkiye sahip olabileceğini de incelemektedir. İçsel büyümenin unsuru olarak bilimsel ve teknolojik gelişme tercih edilmiştir. İlk defa, Paul Romer (1986) ve Robert Lucas

(1988) teknik ilerleme ve insan sermayesi ile olan yatırımların içsel özelliklerinden, oluşturdukları modellerde yer vermişlerdir (Fine, 2004: 246; Barro, 1990: 103). Bu çalışmalar Arrow'un yaparak öğrenme mekanizmasına dayanmaktadır. Bu çalışmalar fiziki sermaye birikimi yerine bilgi ve beşeri sermaye birikimine odaklanmaktadır (Öztürkler ve Bozgeyik, 2014: 34).

İçsel büyüme teorilerine göre sadece teknik ilerleme uzun vadeli ekonomik büyümeye sebep olmamaktadır. Ekonomik büyümede nitelikli belirleyicilerin önemi, içsel büyümedeki teorileri aşağıdaki unsurlar ile tanımlanmaktadır (Fine, 2004 : 251):

- İnsani ilerleme yatırımı ile ilgili olan beşeri sermayenin kaliteli olması
- Aksak rekabet şartlarında mülkiyet hakkını kollamak için ihtiyacı olan şartları belirlemesi
- Bilim ve teknoloji unsurlarının gelişmesi için devlet yardımı
- Devletin elverişli yatırım ortamını yaratması

İçsel büyüme modellerini teknolojinin teknolojik gelişmenin ele alınış biçimine göre iki ayrı grupta incelemek mümkündür. Birinci grup modellerde teknolojik gelişme dolaylı olarak ele alınmaktadır. Bu modellerde beşeri sermaye, fiziki sermaye, kamu harcamaları, yaparak öğrenme, tasarruf ve yatırım gibi faktörlere bağlı olarak ortaya çıkmaktadır (örneğin Romer, 1986; Lucas 1988; Barro, 1990; Rebelo, 1991). İkinci grup modellerde ise teknolojik gelişme ayrı bir sektör tarafından doğrudan bu faktörlere yapılan yatırımla aracılığıyla gerçekleşmektedir (örneğin Grossman ve Helpman, 1989; Aghion ve Howitt, 1992). Birinci grup modellerde rekabetçi bir piyasa yapısı söz konusu iken; birinci grup modellerde rekabetçi olmayan bir piyasa yapısı mevcuttur (Yardımcı, 2016: 99-100).

İçsel büyüme modellerinde gelir dağılımı ile ilgili sistematik bir yaklaşım ortaya konulmamakla birlikte içsel büyüme modeli çerçevesinde ortaya konulan Helpman (1997) ve Aghion ve Howitt (1997) gibi bazı çalışmalardan yola çıkılarak bir bakış açısı geliştirilebilir. Teknolojiye dayalı büyüme modelleri çerçevesinde gelir eşitsizliği şu şekilde açıklanabilir. Fakir sektör eski bir teknolojinin kullanıcısı olabilirken, zengin sektör daha yeni ve gelişmiş teknikleri kullanan sektördür. Eskiden yeniye hareketlilik bir alışma ve yeniden eğitim sürecini gerektirmektedir.

Bu kapsamda birçok teknolojik fabrika sistemi, elektrik gücü, bilgisayarlar ve internet gibi yenilikler başlangıçta eşitsizliği artırma eğilimindedir. Buradaki baskın güç, teknolojik olarak gelişmiş sektörün görece yüksek gelirlerinden başlangıçta çok az kişinin pay almasıdır. Tercih edilen sektöre daha fazla insan girdikçe, kişi başına gelirin artmasıyla birlikte eşitsizlik de artma eğilimindedir. Ancak daha sonra, daha fazla insan üstün tekniklerden yararlandıkça eşitsizlik düşme eğilimi göstermektedir (Barro, 1999: 9).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YOKSULLUK, GELİR EŞİTSİZLİĞİ VE EKONOMİK BÜYÜME ARASINDAKİ İLİŞKİNİN AMPİRİK OLARAK SINANMASI

3.1. Literatür

Ampirik literatürde yoksulluk, gelir eşitsizliği ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkinin incelenmesi oldukça popüler araştırma konuları arasında yer almaktadır. Bu çalışmalar, ele alınan ülke/ ülke grubu, kullanılan veri seti, incelenen dönem ve uygulanan yöntem açısından farklılık göstermektedir. Elde edilen ampirik bulgular neticesinde söz konusu değişkenlerin arasındaki ilişkinin yönüne ilişkin bir görüş birliği bulunmamaktadır. Bu başlık altında öncelikle, gelir eşitsizliği ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi ele alan çalışmalar incelenecektir. İkinci olarak, yoksulluk ve gelir eşitsizliği arasındaki ilişkiyi araştıran çalışmalara yer verilecektir. Son olarak da gelir eşitsizliği, yoksulluk ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi birlikte ele alan çalışmalara yer verilecektir.

3.1.1. Gelir Eşitsizliği ve Ekonomik Büyüme ile İlgili Literatür İncelemesi

Literatürde gelir eşitsizliği ve ekonomik büyümeyi ele çok sayıda çalışma bulunmakla birlikte, bu çalışmalar genellikle Kuznets (1955)'in Ters U Hipotezinin geçerliliğini test etmeye yöneliktir. Paukert (1973), gelir eşitsizliği ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi 56 ülke için incelemiştir. Bu ülkelerden 43'ü gelişmekte olan ülke iken 13'ü gelişmiş ülkedir. Elde edilen ampirik bulgular, Kuznets hipotezinin geçerli olduğunu göstermektedir.

Ahluwalia (1976), 60 ülkede gelir eşitsizliği ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi çok değişkenli regresyon analizi ile incelemiştir. Elde edilen bulgular, ekonomik büyümenin başlangıçta gelir eşitsizliğini artırdığı, sonrasında ise azalttığını göstermektedir. Diğer bir ifadeyle Kuznets hipotezinin geçerli olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

1960- 1992 dönemini içeren verilerle Thornton (2001), 96 ülkede ekonomik büyüme ile gelir eşitsizliği arasındaki ilişkiyi panel veri analizi ile incelemiştir. Elde edilen ampirik bulgular, Kuznets hipotezinin geçerli olduğuna dair kanıtlar sunmuştur.

Ram (1989), 1960-1980 dönemini içeren verilerle 115 ülke için ekonomik büyüme ile gelir eşitsizliği arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Elde ettiği sonuçlar, Kuznets'in Ters U hipotezini desteklemektedir.

Dawson (1997), yöntem olarak kesit veri analizini kullanarak 36 az gelişmiş ülkede gelir eşitsizliği ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Elde edilen bulgular, Kuznets hipotezini desteklemektedir.

75 ülke için Huang (2004), ekonomik büyüme ile gelir eşitsizliği arasındaki ilişkiyi esnek doğrusal olmayan çıkarım yaklaşımını kullanarak incelemiştir. Elde edilen bulgular, Kuznets hipotezinin geçerli olduğuna dair kanıtlar sunmaktadır.

Pagano (2004), 1950'lerin ve 1990'ların sonunda gelir eşitsizliği ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi GMM ve Granger nedensellik analizi ile incelemiştir. Elde edilen bulgular, gecikmeli eşitsizliğin zengin ülkeler alt grubunda büyüme ile pozitif ilişkili, yoksul ülkeler alt grubunda ise negatif ve anlamlı bir etkisinin olduğunu göstermiştir. Bununla birlikte gecikmeli büyümenin eşitsizlik üzerinde negatif ve anlamlı bir etkisinin olduğu tespit edilmiştir. Granger nedensellik analizi sonuçlarına göre, eşitsizlik ekonomik büyümenin Granger nedeni olmakla birlikte ilişki negatif yönlüdür. Ayrıca ekonomik büyüme eşitsizliğin Granger nedeni olmakla birlikte ilişki pozitif yönlüdür.

Persson ve Tabellini (1994), Avusturya, Danimarka, Finlandiya, Almanya, Hollanda, Norveç, İsveç, Birleşik Krallık ve ABD olmak üzere 9 ülke için ekonomik büyüme ile eşitsizlik arasında olan ilişkiyi araştırmıştır. Sıradan en küçük kareler yönteminin (EKK) kullanıldığı çalışmadan elde edilen bulgular, gelir eşitsizliği ve ekonomik büyüme arasında negatif yönlü bir ilişki olduğunu göstermiştir.

1960-1985 ve 1970-1985 dönemlerini içeren verilerle Alesina ve Rodrik (1994), panel regresyon yöntemi aracılığıyla farklı örneklem gruplarında gelir eşitsizliğinin büyüme üzerinde negatif bir etkisi olduğu bulgusuna ulaşmıştır.

Clarke (1995), Barro büyüme modelini demokratik ve demokratik olmayan ülkelerde regresyon yöntemini kullanarak analiz etmiştir. Elde edilen bulgular, her demokratik hem de demokratik olmayan ülkelerde gelir eşitsizliği ve ekonomik büyüme arasında negatif bir ilişki olduğunu göstermiştir.

Perotti (1996), 1960-1985 arasını kapsayan verilerle farklı ülke gruplarını incelemiş ve bulgulara göre gelir eşitsizliği sonraki dönemlerde büyümeyi pozitif yönde etkilemiştir.

1960-1990 dönemini içeren verilerle Barro (2000), yoksul ve zengin ülkelerde gelir eşitsizliği ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Deininger ve Squire'in geliştirilmiş veri seti ile panel veri analizi yapmıştır. Elde edilen bulgular, yoksul ülkelerde eşitsizlik ve büyüme arasında negatif bir ilişki tespit ederken, zengin ülkelerde ise pozitif bir ilişki olduğunu göstermiştir.

26 ülke verisi ile Ongan (2004), Kuznets'in ters-U hipotezinin geçerliliğini regresyon analizi yöntemi ile araştırmıştır. Elde edilen bulgular ters U hipotezinin geçerliliğini ispatlamıştır.

1984-2011 dönemine ilişkin verilerle Wahiba ve El Weriemmi (2004), Tunus'ta gelir eşitsizliği ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi regresyon yöntemini kullanarak incelemiştir. Elde edilen bulgular, gelir eşitsizliğinin ekonomik büyüme üzerinde negatif bir etkisinin olduğunu ortaya koymuştur.

Bengoa-Calvo ve Sánchez-Robles (2004), 1975-1995 dönemine ilişkin verilerle 16 Latin Amerika ülkesinde gelir eşitsizliği ile ekonomideki büyüme arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Elde edilen bulgular iki değişken arasındaki ilişkinin ikinci dereceden olduğunu (quadratic) göstermiştir.

Khasru ve Jalil (2004), gelişmiş ve gelişmekte olan 24 ülkede 1963-1999 dönemini içeren verilerle zaman ve panel veri analizi yöntemlerini kullanarak Kuznets hipotezinin geçerliliğini test etmiştir. Elde edilen bulgular gelişmekte olan ülkelerde Kuznets hipotezinin geçerli olduğunu gösterirken, üç ülke dışında gelişmiş ülkelerde Kuznets hipotezinin geçerli olmadığını (U biçiminde bir ilişki olduğunu) ortaya koymuştur.

Barro (2008), çalışması 1960'lar ve 2000'lerde seçilmiş ülke verilerini kullanarak gelir eşitsizliği ile ekonomik büyüme arasında Kuznets'in teorini destekleyen sonuçlar elde etmiştir.

Shahbaz (2010), 1971-2005 dönemine ilişkin yıllık zaman serisi verilerini kullanarak Pakistan'da gelir eşitsizliği ve ekonomik büyüme arasındaki hem doğrusal hem de doğrusal olmayan ilişkiyi incelemiştir. Otoregresif dağıtılmış gecikme modeli (ARDL) sınır testi yaklaşımının kullanıldığı çalışma, Kuznets Ters U eğrisinin hem de ters S eğrisinin geçerli olduğunu kanıtlamıştır.

Malinen (2012), gelir eşitsizliği ve ekonomik büyüme arasındaki uzun dönem ilişkiyi analiz panel eşbütünleşme metodu ile incelemiştir. Elde edilen bulgular gelişmiş ülkelerde gelir eşitsizliği ile ekonomik büyüme arasında uzun dönemde negatif bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur.

Regresyon yöntemi aracılığıyla Madsen, Islam ve Doucouliagos (2018), 21 OECD ülkesinde gelir eşitsizliği, finansal gelişme ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi 1870-2011 dönemine ilişkin verilerle incelemiştir. Elde edilen bulgular, gelir eşitsizliğinin düşük ve orta finansal gelişme düzeylerinde büyümeyi olumsuz etkilediği; ileri finansal gelişme düzeylerinde ise büyüme üzerinde çok bir az etkiye sahip olduğunu göstermiştir.

3.1.2.Yoksulluk ve Ekonomik Büyüme ile İlgili Literatür İncelemesi

Yoksulluk ve ekonomik büyüme ile ilgili literatürde oldukça fazla çalışma bulunmakla birlikte, bu çalışmalar kullanılan yöntemler, veri setleri ve elde edilen bulgular itibariyle birbirinden farklıdır. 1984-1993 dönemine ilişkin verilerle 20

ülkede Bruno, Ravallion ve Squire (1998), yoksulluk ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Elde edilen bulgular, ekonomik büyümede meydana gelen %10'luk bir artışın yoksullukta %21.2'lik bir düşüşe yol açacağını göstermektedir.

Wodon (1999), 1983-1996 dönemlerini kapsayan çalışmada Bangladeş için yoksulluk ve ekonomik büyüme arasında olan ilişkiyi panel veri yöntemiyle incelemiştir. Çalışmadan elde edilen bulgulara göre ekonomik büyüme kentsel ve kırsal bölgelerde yoksulluğu azalttığı görülmektedir. Bu etki kırsal bölgelerde kentsel bölgelere oranla daha yoğun görülmektedir.

1950-1999 dönemini içeren verilerle Dollar ve Kraay (2002), 92 ülke için yoksulluk ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi panel regresyon metodu ile incelemiştir. Elde edilen ampirik bulgular, yoksulluk ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkinin doğrusal olduğunu ortaya koymuştur.

1960-2000 dönemine ilişkin verilerle Stevans ve Sessions (2008), yoksulluk ile ekonomik büyüme ilişkisini Amerika Birleşik Devletleri (ABD) için Hata Düzeltme Modeli analizi ile incelemişlerdir. Hata Düzeltme Modelinden elde edilen bulgular, ekonomik büyümedeki bir artışın yoksulluğu azalttığını ortaya koymuştur.

65 gelişmekte olan ülkede Wieser (2011), 1983-2009 dönemini içeren verilerle yoksulluğun büyüme esnekliğinin belirleyenlerini incelemiştir. Tekli ve çoklu EKK regresyonlarının ve sabit etkilerin kullanıldığı çalışmada, ekonomik büyümenin yoksulluğun azaltılmasında önemli bir faktör olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Škare, Pržiklas ve Družeta (2011), VAR ve eşbütünleşme yaklaşımını kullanarak ekonomik büyümenin yoksulluğun azaltılmasında gerekli ama yeterli bir koşul olduğu bulgusuna ulaşmıştır.

Mulok vd (2012) zaman serisi verileri kullanarak Malezya'da yoksulluğun azaltılmasında ekonomik büyümenin gerçekleşmesinin gerekli ama yeterli bir gösterge olmadığını tespit etmiştir.

Hindistan’da Anand, Tulin ve Kumar (2014), yoksulluğun azaltılmasında ekonomik büyümenin rolünü incelemiştir. Elde edilen bulgular, Hindistan’da yoksulluğun azaltılmasında ekonomik büyümenin temel bir belirleyen olduğu bulgusuna ulaşmıştır.

3.1.3. Yoksulluk, Gelir Eşitsizliği ve Ekonomik Büyüme ile İlgili Literatür İncelemesi

Ampirik literatürde gelir eşitsizliği, yoksulluk ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi birlikte ele alan çalışma sayısı oldukça fazla olmakla birlikte bu çalışmalardan elde edilen bulgular çeşitlilik göstermektedir. 1981-2005 dönemini içeren verilerle Gries ve Redlin (2010), 101 gelişmekte olan ülkede GMM ve nedensellik analizini kullanarak gelir eşitsizliği ve yoksulluk arasında pozitif yönlü bir ilişki, ekonomik büyüme ve yoksulluk arasında negatif bir ilişki olduğu bulgusuna ulaşmıştır.

138 ülkede Khan vd. (2014), 2005-2010 dönemini için Temel Bileşen Analizini kullanarak gelir eşitsizliği, yoksulluk ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Elde edilen bulgular, gelir eşitsizliği ve ekonomik büyüme arasında pozitif, yoksulluk ve ekonomik büyüme arasında negatif bir ilişkinin olduğunu ortaya koymuştur.

Hanehalkı anketlerini kullanarak Ravallion (2012), 90 ülkede yoksulluk, gelir eşitsizliği ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi EKK yöntemini kullanarak incelemiştir. Elde edilen ampirik bulgular, yoksulluk ve ekonomik büyüme arasında negatif yönlü bir ilişki olduğunu göstermiştir.

1988-2011 dönemine ilişkin verilerle Jamal (2014), yoksulluk, Pakistan’da gelir eşitsizliği, yoksulluk ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Elde edilen bulgular, ekonomik büyümenin yoksulluğu azalttığını göstermiştir. Bununla birlikte gelir eşitsizliği yoksulluğu azaltmamaktadır.

Zaman vd (2020), 2010-2013 dönemini içeren verilerle 124 ülkede gelir eşitsizliği, yoksulluk ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi ele almıştır. Havuzlanmış Ortalama Grup tahmincisinin kullanıldığı çalışmada, gelir eşitsizliği ve ekonomik büyüme arasında pozitif bir yönlü; yoksulluk ve gelir eşitsizliği arasında negatif yönlü bir ilişki tespit edilmiştir.

Sabit Etkiler modelini kullanarak Soova, Mehedintu ve Sterpu (2020), 11 gelişmiş ve 9 gelişmekte olan Avrupa Birliği ülkesinde gelir eşitsizliği, yoksulluk ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi 2005-2016 dönemi için ele almıştır. Elde edilen bulgular, gelir eşitsizliği ve ekonomik büyüme arasında gelişmekte olan Avrupa Birliği üyesi ülkelerde pozitif bir ilişki olduğunu göstermiştir. Ayrıca gelir eşitsizliği ve yoksulluk arasında pozitif yönlü bir ilişki söz konusudur. Gelişmiş Avrupa Birliği üyesi ülkelerde ise gelir eşitsizliği ve ekonomik büyüme arasında negatif yönlü bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

1990-2016 dönemini içeren verilerle Zhu, Bashir ve Marie (2022), Vietnam'da çeşitli ekonomik tahmin yöntemlerini kullanarak gelir eşitsizliği ve yoksulluğun ekonomik büyüme üzerinde negatif bir etkisi olduğu bulgusuna ulaşmıştır.

3.2. Model ve Veri Seti

Çalışmanın amacı, OECD ülkelerinde² 2004-2019 döneminde yoksulluk, gelir eşitsizliği ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Bu bağlamda, yoksulluk ve gelir eşitsizliği değişkenleri ile genişletilmiş Neo-Klasik (Solow) büyüme modeli kullanılmıştır. Çalışmada ekonomik büyüme, fiziki sermaye birikimi, emek, gelir eşitsizliği ve yoksulluğun bir fonksiyonu olarak tanımlanmıştır:

$$y=f(k, l, p, g) \quad (3.1)$$

² Yoksulluk değişkeni ile ilgili yaşanan veri sıkıntısı nedeniyle OECD ülkelerinden 15 tanesi analize dahil edilebilmiştir. Bu ülkeler, Avusturya, Kosta Rika, Estonya, Finlandiya, Yunanistan, İzlanda, İtalya, Polonya, Norveç, Portekiz, İspanya, İsviçre, İsveç, Türkiye ve Slovakya'dır. Ayrıca veri sıkıntısı nedeniyle analiz dönemi 2004-2019 dönemi olarak sınırlanmıştır.

(3.1) nolu fonksiyonda y ekonomik büyümeyi; k fiziki sermaye birikimini, l emeği, p yoksulluğu, g ise gelir eşitsizliğini temsil etmektedir. (3.1) numaralı fonksiyon matematiksel olarak panel veri formatında

$$\ln y_{it} = \beta_1 \ln k_{it} + \beta_2 \ln l_{it} + \beta_3 \ln p_{it} + \beta_4 \ln g_{it} + v_{it} + u_{it} \quad (3.2)$$

şeklinde ifade edilir. Burada i ülkeleri, t zaman periyodunu, v ülke-zaman periyodunu, u rassal hata terimini göstermektedir. β_1 , β_2 , β_3 ve β_4 eğitim katsayılarını temsil etmektedir. β_1 fiziki sermaye birikiminde meydana gelen %1'lik bir değişimin ekonomik büyümede % kaçlık bir değişmeye yol açtığını; β_2 emekteki %1'lik bir değişimin ekonomik büyümede % kaçlık bir değişmeye yol açtığını, β_3 yoksulluktaki %1'lik bir değişimin ekonomik büyümede % kaçlık bir değişmeye yol açtığını, β_4 gelir eşitsizliğinde meydana gelen %1'lik bir değişimin ekonomik büyümede % kaçlık bir değişmeye yol açtığını göstermektedir. Modelde kullanılan tüm değişkenler logaritmik formdadır.

Çalışmada kullanılan tüm değişkenler Dünya Bankası Dünya Gelişim Göstergeleri (WDI) veri tabanından elde edilmiştir. Modelde yer alan değişkenlerin ölçümünde kullanılan göstergeler Tablo 3.1'de sunulmaktadır.

Tablo 3.1.Değişkenlerin Ölçümünde Kullanılan Göstergeler

Değişkenler	Göstergeler
Ekonomik Büyüme (y)	Kişi Başına Düşen GSYHİ (Sabit Fiyatlarla-2015 Amerikan Doları)
Fiziki Sermaye Birikimi (k)	Sabit Gayri Safi Sermaye Birikimi (2015 Amerikan Doları)
Emek (l)	Toplam İşgücü
Yoksulluk (p)	Ulusal yoksulluk sınırlarında yoksulluk oranı (nüfusun yüzdesi)
Gelir Eşitsizliği (g)	Gini İndeksi

Tablo 3.2’de modelde kullanılan değişkenlere ilişkin tanımlayıcı istatistikler yer almaktadır.

Tablo 3.2.Tanımlayıcı İstatistikler

Değişkenler	Ortalama	Standart Sapma	Minimum	Maksimum
lny	4.476	0.282	3.917	4.940
lng	1.501	0.70	1.365	1.704
lnp	1.198	0.109	0.897	1.394
lnk	10.689	0.580	9.303	11.634
lnl	6.591	0.527	5.236	7.417

Tablo 3’e göre, en düşük ortalamaya sahip değişken yoksulluk iken, en yüksek ortalamaya sahip değişken ise sermaye birikimidir. Standart sapması en düşük ve en yüksek değişken sırasıyla yoksulluk ve gini katsayısıdır. En düşük minimum değere sahip olan değişken yoksulluk iken en yüksek minimum değere sahip değişken sermaye birikimidir. En yüksek ve en düşük maksimum değere sahip değişkenler sırasıyla sermaye birikimi ve yoksulluktur.

3.3. Metodoloji ve Bulgular

3.3.1. Birim Kök Testi

Durağan olmayan değişkenler kullanılarak elde edilen sonuçların yanlı ve tutarsız olabilmektedir (Granger ve Newbold, 1974). Dolayısıyla, ampirik çalışmalarda, modeldeki değişkenler arasında herhangi bir ilişki olup olmadığını test etmeden önce serilerin birim kök içerip içermediğinin araştırılması gerekmektedir. Bu nedenle modeldeki değişkenlerin durağan olup olmadıklarının incelenmesi önemli bir aşamadır. Panel veri ekonometrisinde yaygın olarak kullanılan birim kök testlerinden biri Levin, Lin ve Chu (LLC, 2002) testidir. Standart normal dağılıma sahip bir test istatistiği ile LLC testinin matematiksel gösterimi aşağıdaki gibidir:

$$\Delta y_{i,t} = \rho^* y_{i,t-1} + \sum_{L=1}^p \delta_{iL} \Delta y_{i,t-L} + z_{i,t} \gamma + \varepsilon_{i,t} \quad (3.3)$$

Birim kök analizinde, “H₀: Seriler durağan değildir (birim kök içermektedir)” boş hipotezi, “H_A: Seriler durağandır (birim kök içermemektedir)” alternatif hipotezine karşı sınanmaktadır.

Tablo 3.3. LLC Birim Kök Testi Sonuçları

Değişkenler	Test İstatistiği
lny	1.3202
lnk	-3.6599***
lnl	-3.8019***
lnp	-2.7783***
lng	-3.1514***
Δlny	-2.9921***

Not: Gecikme uzunluğu Schwarz Bilgi Kriterine göre belirlenmiştir.

LLC testinde bant genişliği (bandwidth) Bartlett kernel kullanılarak Newey-West tahmincisine göre seçilmiştir.

*** %1 anlamlılık düzeyini simgelemektedir.

Δ simgesi ilgili değişkenin birinci farkını temsil etmektedir.

Tablo 3.3, LLC birim kök testi sonuçlarını göstermektedir. Analiz sonuçlarına göre, GDP hariç tüm serilerin seviyelerinde durağan olduğu yani birim kök içermedikleri tespit edilmiştir. Bununla birlikte GSYİH serisi 1. farkı alındığında durağan hale gelmektedir.

3.3.2. Panel Regresyon Analizi

Panel regresyon analizinde önce Klasik Model (Havuzlanmış Model), Sabit Etkiler ve Rassal Etkiler modellerinden hangisinin uygun olduğunu test etmek için F testi, Breusch-Pagan LM Testi ve Hausman Testi uygulanmıştır. Test sonuçları Tablo 3.4’de gösterilmiştir.

Tablo 3.4.Uygun Modelin Belirlenmesine İlişkin Test Sonuçları

Testler	Katsayı
F testi	157.56***
Breusch-Pagan LM Testi	285.53***
Hausman Testi	54.73***

*** %1 anlamlılık düzeyini simgelemektedir

Öncelikli olarak Klasik model ile sabit etkiler modeli arasında seçim yapmak için F testi uygulanmıştır. Bu testte “tüm birim etkiler sıfıra eşittir” boş hipotezi “ tüm birim etkiler birimlere göre değişmektedir” alternatif hipotezine karşı test edilmektedir. Burada boş hipotez %1 anlamlılık düzeyinde reddedilmektedir. Diğer bir ifadeyle tüm seriler birimlere göre değişmektedir. Bu bulgu klasik modelin uygun olmadığını, Sabit etkiler Modeli’nin Klasik Model’e tercih edileceğini göstermektedir.

İkinci olarak, Klasik Model ile Rassal Etkiler Modeli arasında tercih yapabilmek için Breusch-Pagan LM Testi uygulanmıştır. Bu testte “birim etkinin varyansı sıfıra eşittir” boş hipotezi alternatif hipoteze karşı sınanmaktadır. Tablo 3.4’e göre boş hipotez %1 anlamlılık düzeyinde reddedilerek alternatif hipotez kabul edilmektedir. Bu bulgu, Rassal Etkiler Modeli’nin Klasik Model’e tercih edildiğini göstermektedir. Son olarak, Sabit Etkiler ve Rassal Etkiler Modeli arasında seçim yapabilmek için Hausman Testi kullanılmıştır. Bu testte “açıklayıcı değişkenler ile birim (zaman) etkiler arasında korelasyon vardır.” Boş hipotezi alternatif hipoteze karşı sınanmaktadır. Boş hipotez %1 anlamlılık düzeyinde reddedilmektedir. Bu bulgu, Sabit Etkiler Modeli’nin analiz için en uygun model olduğunu göstermektedir.

3.3.3. Temel Varsayımların Test Edilmesi

Regresyon analizinde, kurulan model ile ilgili olarak çoklu doğrusal bağlantı, değişen varyans, doğrusallık ve otokorelasyon gibi incelenmesi gereken birçok varsayım vardır. Bir veya daha fazla varsayımın ihlal edildiği durumlarda, eldeki model artık güvenilir ve parametreleri tahmin etmede kabul edilebilir değildir

(Daoud, 2017: 1). Dolayısıyla bu başlık altında, otokorelasyon, yatay kesit bağımlılığı, değişen varyans ve çoklu doğrusal bağlantı varsayımları test edilecektir.

3.3.3.1. Otokorelasyon Testi

Sabit etkiler modeli için otokorelasyon sorununu sınamada Bhargava, Franzini ve Narendranathan'ın (1982) Durbin Watson testi ve Baltagi-Wu'nun (1999) Yerel En İyi Değişmez (LBI) testi kullanılmıştır. Testlerde H_0 : "Hata terimleri arasında korelasyon bulunmamaktadır." boş hipotezi " H_A : "Hata terimleri arasında korelasyon bulunmaktadır" alternatif hipotezine karşı sınanmaktadır. Tablo 3.5'de otokorelasyon testi yer almaktadır.

Tablo 3.5.Otokorelasyon Testi Sonuçları

Testler	Test İstatistiği
Bhargava vd. Durbin Watson Testi	0.39
Baltagi-Wu Testi	0.74

Tablo 3.5'e göre, her iki testte de test istatistiği değerleri 2'den küçük olduğu modelde otokorelasyon problemi bulunmaktadır.

3.3.3.2. Değişen Varyans Testi (Wald Testi)

Değişen varyans hata terimlerinin varyansları birbirinden farklı olduğunda ortaya çıkmaktadır. Değişen varyans durumunda tahminci etkinliğini kaybetmektedir. Sabit etkiler modelinde değişen varyans sorununun test edilmesinde düzeltilmiş Wald Testi kullanılmıştır. Bu testte " H_0 : Değişen varyans yoktur" boş hipotezi " H_A : Değişen varyans vardır" alternatif hipotezine göre sınanmaktadır. Tablo 3.6'da Düzeltilmiş Wald Testi sonuçları gösterilmektedir.

Tablo 3.6.Düzeltilmiş Wald Testi Sonuçları

Test	Test İstatistiği
Düzeltilmiş Wald Testi	1684.06***

*** %1 anlamlılık düzeyini simgelemektedir.

Tabloya göre, boş hipotez %1 anlamlılık düzeyinde reddedilmektedir. Modelde değişen varyans problemi bulunmaktadır.

3.3.3.3. Yatay Kesit Bağımlılık Testi

Yatay kesit bağımlılığı, firmalar, hane halkları ve ülkeler gibi kesit birimleri arasındaki etkileşimi ifade etmektedir. Ampirik literatürde oldukça tartışılan bir konudur (Baltagi, Feng ve Kao: 2012: 1). Yatay kesit bağımlılığını test etmek için Breusch-Pagan (1980) LM testi kullanılmıştır. LM testi zaman boyutu yatay kesit boyutundan büyük ($T > N$) olduğunda kullanılmaktadır. Bu testte “ H_0 : Birimler arası korelasyon yoktur (yatay kesit bağımlılığı yoktur)” boş hipotezi, “ H_A : Birimler arası korelasyon vardır (yatay kesit bağımlılığı vardır)” alternatif hipotezine karşı sınanmaktadır. Tablo 3.7’de Breusch-Pagan (1980) LM testi sonuçları gösterilmektedir.

Tablo 3.7.Breusch-Pagan (1980) LM testi

Test	Test İstatistiği
Breusch-Pagan LM Testi	367.47***

*** %1 anlamlılık düzeyini simgelemektedir

Tabloya göre, boş hipotez %1 anlamlılık düzeyine göre reddedilmektedir. Diğer bir ifadeyle, birimler arası korelasyon (yatay kesit bağımlılığı) bulunmaktadır.

3.3.3.4. Çoklu Doğrusal Bağlantı

Çoklu regresyon analizinde çoklu bağlantı kavramı, bağımsız değişkenler arasındaki doğrusal ilişkileri ifade etmektedir. Çoklu doğrusal bağlantı regresyon modeli birkaç bağımsız değişkenin sadece bağımlı değişkenle değil aynı zamanda birbiriyle de ilişkili olduğu durumlarda ortaya çıkmaktadır. Diğer bir ifadeyle, Çoklu bağlantı, regresyon modelinde iki veya daha fazla bağımsız değişken ilişkili olduğunda ortaya çıkmaktadır. Shrestha, 2020; Daoud, 2017: 1). Açıklayıcı değişkenler arasındaki karşılıklı ilişki “çoklu bağlantı” olarak adlandırılmaktadır. Açıklayıcı değişkenler arasındaki bu ilişki, çok değişkenli regresyon analizlerinin sonuçlarını tehlikeye atmaktadır (Kim, 2009). Çoklu bağlantı düzeyi az olduğunda bazen büyük soruna neden olabilmekle birlikte orta veya yüksek olduğunda çözülmesi gereken bir sorun olmaktadır (Daoud, 2017: 1).

Her bir bağımsız değişkendeki çoklu bağlantının boyutunu ölçmek için Varyans Büyütme Faktörü (VIF) hesaplanmaktadır. VIF değeri 10'dan büyük olduğunda çoklu doğrusal bağlantı sorunu ortaya çıkabilmektedir. Tablo 3.8'de VIF testi sonuçlarını göstermektedir.

Tablo 3.8.VIF Testi Sonuçları

Değişkenler	VIF Değeri	1/VIF Değeri
lng	2.84	0.35
lnp	3.62	0.27
lnk	5.18	0.19
lnl	6.47	0.15
Ortalama VIF Değeri: 4.53		

Tablo 3.8'e göre, her bir bağımsız değişken için VIF değerleri 10'dan küçük olduğu için bağımsız değişkenler arasında çoklu doğrusal bağlantı problemi bulunmamaktadır.

3.3.4. Panel Regresyon Analizi

Driscoll ve Kraay (1998), hata teriminde değişen varyans, otolorelasyon ve yatay kesit bağımlılığı olduğu varsayımlarının geçerli olduğu durumlarda da parametrelerin tutarlı tahmin edilebileceğini iddia etmektedir (Yerdelen Tatoğlu, 2017). Bu nedenle çalışmada Driscoll-Kraay tahmincisi kullanılmıştır. Tablo 3.9'da Driscoll-Kraay tahmincisi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 3.9.Driscoll-Kraay Tahmincisi Sonuçları

Değişkenler	Katsayı
lnk	0.255***
lnl	0.483***
lnp	-0.169**
lng	-0.791***

*** %1 anlamlılık düzeyini simgelemektedir

Tabloya göre, sermaye birikimindeki %1'lik bir artış ekonomik büyümeyi % 0.25 artırırken, emekteki %1'lik bir artış ekonomik büyümeyi %0.48 artırmaktadır. Yoksulluktaki %1'lik bir artış ekonomik büyümeyi yaklaşık %0.17 azaltmaktadır. Gelir eşitsizliğindeki %1'lik bir artış ise ekonomik büyümeyi yaklaşık %0.8

azaltmaktadır. Özetle, sermaye birikimi ve emek ekonomik büyüme üzerinde pozitif bir etkiye sahipken, yoksulluk ve gelir eşitsizliği ekonomik büyümeyi negatif yönde etkilemektedir.

SONUÇ

Ekonomik büyüme, yoksulluk ve gelir eşitsizliği kamuoyu tartışmalarının merkezinde yer almaktadır. Birleşmiş Milletler'in Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri arasında "yoksulluğun sona erdirilmesi" ve gelir eşitsizliğinin azaltılmasını da içeren "eşitsizliklerin azaltılması" hedeflerinin yer alması konunun önemini vurgulamaktadır. Bu bağlamda, çalışmanın temel amacı OECD ülkelerinde, yoksulluk, gelir eşitsizliği ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Çalışmada sabit etkili Driscoll ve Kraay (1998) tahmincisi kullanılmıştır.

Driscoll ve Kraay (1998) tahmincisinden elde edilen bulgular, yoksulluk ve ekonomik büyüme arasında negatif yönlü bir ilişkinin olduğunu ortaya koymuştur. Yoksulluktaki %1'lik artış ekonomik büyümeyi yaklaşık % 0.17 azaltmaktadır. Bu bulgu literatürdeki Zhu, Bashir ve Marie, (2022); Khan vd. (2014); Ravallion (2012); Gries ve Redlin (2010); çalışmalarının bulgularıyla uyumludur. Gelir eşitsizliği ile ekonomik büyüme arasında benzer şekilde negatif bir ilişki tespit edilmiştir. Gelir eşitsizliğindeki %1'lik bir artış ekonomik büyümeyi yaklaşık % 0.8 azaltmaktadır. Bu bulgu, Alesina ve Rodrik (1994), Clarke (1995), Perotti (1996), Barro (2000), Wahiba ve El Weriemmi (2004), Cingano (2014), Berg vd. (2018); Madsen, Islam ve Doucouliagos (2018); Zhu, Bashir ve Marie, (2022) çalışmalarının bulgularıyla paralellik göstermektedir.

Elde edilen bulgular ışığında aşağıdaki politika çıkarımları önerilebilir:

- Gelir eşitsizliği ile ekonomik büyüme arasındaki negatif yönlü ilişki dört kanal aracılığıyla açıklanabilir: (i) Eşit olmayan toplumlar, ekonomik ilerlemeyi azaltma veya yavaşlatma eğilimi yüksek olan siyasi istikrarsızlığa daha yatkındır (ii) eşitsizlik, mülkiyet haklarının güvenliğini azaltan rant kollama faaliyetlerini teşvik etmektedir. (iii) Yüksek eşitsizlik, reel gelir, tasarruf, yatırım ve nihayetinde ekonomik büyüme üzerinde olumsuz etkisi olan daha yüksek vergilere ve diğer önlemlere yol açabilen gelirin yeniden dağıtılmasına yönelik talebi artırmaktadır. (iv) Eksik kredi piyasasının varlığında, yoksullar, uzun vadede ekonomik büyümeyi etkileyen veya bozan beşeri ve fiziksel sermayenin gelişimine büyük ölçüde yatırım yapamamaktadırlar (Angelsen ve Wunder, 2006). Ayrıca OECD ülkelerinde

toplumun geri kalanına kıyasla alt orta sınıf ile yoksul haneler arasındaki büyüyen uçurum ekonomik büyümeyi olumsuz etkilemektedir. Diğer bir ifadeyle, yoksulların eğitime yatırım yapamaması, eşitsizliğin büyümeye zarar vermesinin ardındaki ana faktördür. Eşitsizlik beşeri sermaye birikimini engellemektedir ve dezavantajlı bireyler için eğitim fırsatlarını baltalamaktadır. Eşitsizliği azaltmak için en doğrudan politika aracı vergiler aracılığıyla uygulanan yeniden dağıtım politikalarıdır. Ancak uygulanan ağır vergi politikaları eşitsizlik üzerinde daha ağır sonuçlara yol açabilmektedir. Bu bağlamda gelir eşitsizliğine yol açan faktörlerin neler olduğu tespit edildikten sonra eşitsizliği azaltmak için doğrudan bu faktörleri içeren politika karmalarının uygulanması daha etkin olacaktır (Cingano, 2014).

- Yoksullukla gelir eşitsizliği arasında negatif yönlü ilişki şu şekilde açıklanabilir: İnsanlar yoksul olduklarında elde ettikleri gelirleri asgari geçimlerini sağlayacak temel ihtiyaçlara ayırmaktadır. Bu nedenle beşeri sermayeye, fiziki sermayeye ve kendi sağlıklarına yatırım yapamamaktadırlar. Sonuç olarak, ekonomiye yapılan yatırımlar azalmakta ve bu da daha az üretken bir işgücüne neden olmaktadır. Dolayısıyla ekonomik büyüme azalmaktadır.
- Kontrol değişkenleri emek ve sermaye ile ekonomik büyüme arasındaki ilişki incelendiğinde, hem sermaye birikimi hem de emeğin ekonomik büyüme üzerinde pozitif bir etkisi olduğu tespit edilmiştir.

OECD ülkelerinde uygulanacak büyüme politikaları, gelir eşitsizliğinin ve yoksulluğunun azaltılmasına yönelik politika bileşenlerini de içermelidir. Diğer bir ifadeyle, yoksulluğu ve gelir eşitsizliğini azaltma stratejileri ekonomik büyümeyi teşvik eden politikalar ile birlikte ele alınmalıdır. Bu bağlamda, gelir dağılımında adaleti sağlamaya yönelik vergi politikaları, işgücü piyasalarını düzgün işlemesine yönelik düzenlemeler, yoksulları desteklemeye yönelik sosyal yardımlar, eğitim ve sağlıktaki eşitsizlikleri önlemeye yönelik politikalar ve finansal katılımı artırmaya yönelik politikalar uygulanmalıdır. Bu politika karmasında fiziki sermayeyi ve emeği teşvik eden uygulamalara da yer verilmelidir. Uzun dönemde büyümenin avantajları

mevcut gelir dağılımı aracılığıyla yoksulluğun azaltılmasına dönüştürülürse, daha eşit toplumlar, büyümeyi yoksulluğun azaltılmasına dönüştüren daha verimli politikalar uygulanmış olur.

Gelecekte bu konuda çalışma yapacak araştırmacılara, COVID-19'un gelir eşitsizliği, yoksulluk ve ekonomik büyüme üzerindeki etkisini ele alan çalışmalar yapması önerilebilir.

KAYNAKÇA

- Acar İ (2015) Türkiye’de gelir dağılımı. *Hak İş Uluslar arası Emek ve Toplum Dergisi* 4(8): 42-59.
- Aghion P and Howitt PW (1992) A model of through creative destruction. *Econometrica* 60(2): 323-351.
- Aghion P and Howitt PW (1997) Endogenous Growth Theory (The MIT Press).
- Aghion P and Howitt P (2009) The economics of growth. *London: Massachusetts Institute of Technology Press.*
- Ahluwalia MS (1976) Inequality, poverty and development. *Journal of Development Economics* 3(4): 307-342.
- Aksu ÖA (1993) *Gelir ve Servet Dağılımı* (İstanbul Üniversitesi Basımevi ,İstanbul).
- Aktan C ve Vural İ (2002) *Yoksulluk : Terminoloji , Temel Kavramlar ve Ölçüm Yöntemleri* (Hak-İş Konfederasyonu Yayınları).
- Aktaş EE (2019) Gelir Eşitsizliği ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Ampirik Bir İnceleme. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Maliye Anabilim Dalı, Ankara.
- Alesina A and Rodrick D (1994) Distributive politics and economic growth. *Quarterly Journal of Economics* 109(2): 465-490. <https://doi.org/10.2307/2118470>
- Alkin E (1981) *Uluslararası Ekonomik İlişkiler* (İstanbul Üniversitesi, İktisat Fakültesi Yayınları, İstanbul).
- Altınışik İ ve Peker HS (2008) Eğitim ve gelir dağılımı eşitsizliği. *KMU İİBF Dergisi* 15: 90-105.
- Anand R, Tulin V and Kumar N (2014) *India: defining and explaining inclusive growth and poverty reduction*. IMF Working Paper WP/14/63, Washington.
- Angelsen A and Wunder S (2006). *Poverty and Inequality: Economic Growth is Better Than its Reputation*, Chapter in Dan Banik. Poverty, Politics and Development: Interdisciplinary Perspectives. Bergen: Fagbokforlaget.
- Arabacı RH (2019) Dünya bankasının yeni uluslar arası yoksulluk sınırları ve küresel yoksulluğun yeniden değerlendirilmesi. *Sosyal Güvenlik Dergisi* 9(1): 123-140
- Arpacıoğlu Ö ve Yıldırım M (2011) Dünya’da ve Türkiye’de yoksulluğun analizi. *Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi* 4(2): 60-76.

- Ataç B, Önder İ ve Turhan S (2008) *Maliye Politikası* (Anadolu Üniversitesi Yayınları , Eskişehir)
- Atmaca Z (2019) Yoksulluk ve Yoksullukla Mücadelede Eğitim Politikaları. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi ,Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Politikası Anabilim Dalı ,İstanbul.
- Aytaç A ve Hatipler M (2013) *Dünya'da Türkiye'de Yoksulluğun Özgün Yapısı ve Yoksullukla Mücadele* (Paradigma Akademi Yayınları).
- Blank RM (2010) Selecting among anti-poverty measures, can an economist be both critical and caring? *Review of Social Economy* 61(4): 447-469.
<https://www.jstor.org/stable/29770224>
- Balestra C, Llana-Nozal A, Murin F, Toseo E and Arnaud B (2018) Inequalities in emerging economies: Informing the policy dialogue on inclusive growth. *OECD Statistics Working Papers* 100.
- Baltagi B (1999) Unequally spaced panel data regressions with AR(1) disturbances. *Econometric Theory* 15(16): 814-823.
- Baltagi B, Feng Q and Kao C (2012) *A lagrange multiplier test for cross-sectional dependence in a fixed effects panel data model*. Center for Policy Research, 193.
- Barro RJ (1990) Government spending in a simple model of endogenous growth. *Journal of Political Economy* 98(5): 103-125.
- Barro RJ (1999) Inequality and growth in a panel of countries. *Journal of Economic Growth* 5(1): 5-32. <https://www.jstor.org/stable/40216021>
- Barro RJ (2000) Inequality and growth in a panel of countries. *Journal of Economic Growth* 5(1): 5-32. <https://doi.org/10.1023/A:1009850119329>
- Barro, RJ (2008) *Inequality and growth revisited*. Working Paper Series on Regional Economic Integration No. 11, Asian Development Bank.
- Benabour R (1996) *Inequality and Growth*. National Bureau of Economic Research Working Papers 5658.
- Bengoa-Calvo M and Sánchez-Robles B (2004) Economic growth and inequality in Latin-American Countries: Some empirical findings.
<https://dx.doi.org/10.2139/ssrn.525882>
- Berber M (2006) *İktisadi Büyüme ve Kalkınma* (Derya Kitapevi , Trabzon).
- Berber M (2011) *İktisadi Büyüme ve Kalkınma : Büyüme Teorileri ve Kalkınma Ekonomisi* (Derya Kitapevi , Trabzon).

- Berg A, Ostry JD, Tsangarides CG, and Yakhshilikov Y (2018) Redistribution, inequality, and growth: New evidence. *Journal of Economic Growth* 23(3):259–305. <https://doi.org/10.1007/s10887-017-9150-2>
- Bilen M ve Yumuşak İG (2000) Gelir dağılımı-beşeri sermaye ilişkisi ve Türkiye üzerine bir değerlendirme. *KÜ Sosyal Bilimler Dergisi Yayınları* 1: 77-96. <https://ideas.repec.org/p/wpa/wuwpma/0404016.html>
- Bhaduri A (1980) Income distribution in Keynesian growth models and financing of development plans. *The Pakistan Development Review* 19(2), Symposium on State of Development Economics: Models and Realities: 113-117. <https://www.jstor.org/stable/41258556>
- Bhargava A, Franzini L and Narendranathan W (1982) Serial Correlation and the Fixed Effects Model. *Review of Economic Studies*, 49(4): 533-549.
- Bocutoglu E (2012) Karşılaştırmalı Makro İktisat (Teoriler ve Politikalar). (Murathan Yayınevi, Trabzon).
- Breush TS and Pagan, A. (1980) The lagrange multiplier test and its applications to model specification in econometrics. *The Review of Economic Studies* 47(1): 239-253.
- Breunig M and Majeed O (2020) Inequality, poverty and economic growth. *International Economics* 161: 83-99. <https://doi.org/10.1016/j.inteco.2019.11.005>
- Bruno M, Ravallion M and Squire L. (1998) “Equity and Growth in Developing Countries: Old and New Perspectives on the Policy Issues,” in *Income Distribution and High-Quality Growth* (edited by Vito Tanzi and Ke-young Chu), Cambridge, Mass: MITPress.
- Castelló-Climent A (2010) Inequality and Growth in Advanced Economies: An Empirical Investigation. *The Journal of Economic Inequality* 8(3): 293-321.
- Ceyhan T (2016) Küreselleşme Sürecinde Türkiye 'de Yoksulluk Sorunu. Doktora Tezi, Eskişehir Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, Eskişehir.
- Chang H (2016) *Ekonomi Rehberi*, çev. M. Doğan (Say Yayınları İstanbul). Chen G, Glasmeier AK, Zhang M, Shao, Y (2016) Urbanization and Income Inequality in Post-Reform China: A Causal Analysis Based on Time Series Data, *PLoS One*, 11(7): 1-16.

- Cingano F (2014) Trends in income inequality and its impact on economic growth. <https://www.oecd.org/els/soc/trends-in-income-inequality-and-its-impact-on-economic-growth-SEM-WP163.pdf>
- Clarke GR (1995) More evidence on income distribution and growth. *Journal of Development Economics* 47(2):403–427
- Coleman D C (1980) *Mercantilism revisited*. *The Historical Journal* 23(4): 773-791.
- Croock N (1996) Population and poverty in classical theory: Testing a structural model for India. *Population Studies* 50(2) 2: 173-185. <https://www.jstor.org/stable/2174909>
- Çağatay N (1998) Gender and poverty. UNDP, Social Development and Poverty Elimination Division.
- Çelik K, Vural İY ve Tuncer G (2017) Dünya'da ve Türkiye'de yoksulluğun genel görünümü: 2002 sonrası döneme ilişkin bir inceleme. *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 5: 41-79.
- Çobanoğlu F ve Yılmaz Hİ (2019) Türkiye’de yıllık hanehalkı kullanılabilir gelir eşitsizliğinin ölçümü. *Journal of Social and Humanities Sciences Research* 6(42): 2633-2646.
- Dalton H (1920) The measurement of the inequality of incomes. *The Economic Journal* 30(119): 348-361.
- Daoud JI (2017) Multicollinearity and regression analysis. IOP Conf. Series: *Journal of Physics: Conf. Series* (1): 949.
- Dawson P (1997) On testing Kuznets’ economic growth hypothesis. *Applied Economic Letter* 4(7): 409-10.
- Davis EP and Sanchez-Martinez M (2014) A review of the economic theories of poverty. *National Institute of Economic and Social Research*, Discussion Paper No. 435. https://www.niesr.ac.uk/wp-content/uploads/2021/10/dp435_0.pdf
- Davis EP and Sanchez-Martinez M (2015) Economic theories of poverty: summary. <https://www.jrf.org.uk/sites/default/files/jrf/files-research/econ-theories-poverty-summary.pdf>
- De Brunhoff S (2009) *Marx’ın Para Teorisi*, çev. Uğur Selçuk Akalın.(Kalkedon Yayınları,İstanbul).
- Demirtürk R, Bozkuş BH, Cephe A, Aktaş B, Taşdemir Afşar S ve Çıngı H (2011) Yoksulluk düzeyinin modellenmesi üzerine bir araştırma. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi* 14(1): 30-67.

- Demirci R ve Erdoğan İB (1988) *Genel Ekonomi (Mikro - Makro)* (Ecdad Yayınları, Ankara).
- Driscoll JC and Kraay AC (1998) Consistent covariance matrix estimation with spatially dependent panel data. *Review of Economics and Statistics* 80(4): 549-560.
- DPT (2001) Devlet Planlama Teşkilatı 8.Beş Yıllık Kalkınma Planı, Gelir Dağılımının İyileştirilmesi ve Yoksullukla Mücadele (Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Ankara).
- Domar ED (1946) Capital expansion, rate of growth, and employment. *Econometrica*, 14(2): 137-147. <https://doi.org/10.2307/1905364>
- Dollar D and Kraay A (2002). Growth is good for the poor. *Journal of Economic Growth* 7: 195-225.
- Düzgün S (2021)Yoksulluk, ekonomik büyüme ve gelir dağılımı ilişkisinin 2000’li yıllardaki seyri, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, Kalkınma İktisadı ve İktisadi Büyüme Bilim Dalı, İstanbul
- Erdem T (2006) *Yoksulluk, Feodaliteden Küreselleşmeye Temel Kavramlar ve Süreçler* (Lotus Yayınevi ,Ankara).
- Erdoğan A (1987) *Gelir ve Büyüme Teorisi* (Gür-Ay Matbaası, İstanbul).
- Erozan A (1990) Gelir dağılımı ve vergilemenin gelir dağılımına etkisi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi ,Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, İstanbul.
- Ersoy A (2008) İktisadi Teoriler ve Düşünceler Tarihi. (Nobel Yayın Dağıtım, Ankara).
- Fine B (2004) Endogenous growth theory: A critical assesment. *Cambridge Journal of Economics* 24(2): 245-265.
- Gencer İ (2019) Dünya’da ve Türkiye’de Yoksulluk ve Yoksullukla Mücadele Politikaları. Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi ,Sosyal Bilimler Enstitüsü ,Maliye Anabilim Dalı ,Aydın.
- Goda, T (2017) A comparative review of the role of income inequality in economic crisis theories and its contribution to the financial crisis of 2007-2009. *Revista Finanzas y Política Económica* 9(1): 151-174. <https://doi.org/10.14718/revfinanzpolitecon.2017.9.1.9>
- Granger CWJ and Newbold P (1974) Spurious regressions in econometrics. *Journal of Econometrics* 2(2): 111-120.

- Gries T and Redlin M (2010). Short-Run and Long-Run Dynamics of Growth, Inequality and Poverty in the Developing World. Univ., Center for International Economics.
- Grossman GM and Helpman E (1989) Quality Ladders in the Growth Theory NBER Working Paper No.3099.
- Güder F (2019) Makroekonomik faktörlerin gelir dağılımı üzerine etkisi : panel veri analizi, Doktora Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi ,Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, Çanakkale.
- Gündoğan N (2008) Türkiye’de yoksulluk ve yoksullukla mücadele. *ASOMEDYA(Ankara Sanayi Odası Dergisi)* 42-56.
- Güneş S (2007) Functional income distribution in Turkey: A cointegration and VECM Analysis. *Journal of Economic and Social Research* 9(2): 25.
- Güvenoğlu H ve Erçakar ME (2018) Türkiye’de gelir dağılımı ve sosyal koruma harcamalarına bir bakış. *Sosyal Bilimler Metinleri* 1: 38-53.
- Jamal H (2014) *Growth and income inequality effects on poverty: The Case of Pakistan (1988-2011)*. MPRA Paper 59897
- Jedrzejczak A (2015) Regional income inequalities in Poland and Italy. *Comparative Economic Research* 18(4): 30.
- Jensen HE (2010) John Stuart Mill's theories of wealth and income distribution. *Review of Social Economy* 59(4): 491-507. <https://doi.org/10.1080/00346760110081599>
- JinKwonHyun, Byung-InLim (2002) Income Distribution in Korea: Empirical Evidence from OECD Guideline. *The Korean Economic Review* 18(2): 1-2.
- Haughton J ve Khandker SR (2009) *Handbook on Poverty and Inequality*(World Bank ,USA).
- Helpman E (1997) R&D and Productivity: The International Connection. *NBER Working Papers 6101, National Bureau of Economic Research, Inc.*
- Herr H (2019) Karl Marx’s thoughts on functional income distribution: a critical analysis from a Keynesian and Kaleckian perspective. *European Journal of Economics and Economic Policies: Intervention*, 16(2), 272–285.
- Huang, H. C. R. (2004), “A flexible nonlinear inference to the Kuznets hypothesis”, *Economics Letters*, 84(2), 289-296.

- İncedal S (2013) Türkiye’de Yoksulluğun Boyutları: Mücadele Politikaları ve Müdahale Araçları. Aile ve Sosyal Politikalar Uzmanlık Tezi, Ankara.
- ILO (2005) Poverty Manual, All, JH Revision of August 8, 2005. https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---americas/---ro-lima/---sro-port_of_spain/documents/presentation/wcms_304851.pdf . Erişim Tarihi: 11.02.2023.
- Kalaycı S ,Öztürk A ,Gündüz MA (2017) Kuzey Avrupa ve Latin Amerika ülkeleri arasında gelir dağılımı adaletsizliği açısından ekonometrik bir analiz. *Electronic Turkish Studies* 12(29): 335-347.
- Kaldor N (1957) A Model of Economic Growth. *The Economic Journal* 67(268): 591-624.
- Kardam F, Yüksel İ (2004) Kadınların Yoksulluğu Yaşama Biçimleri : Yapabilirlik ve Yapabilirlikten Yoksunluk. *Nüfus Bilim Dergisi/ Turkish Journal of Population Studies* 26: 45-72.
- Kaya Z (2012) *Türkiye’de Yoksulluk Analizi: Bir Probit Model Uygulaması* (İktisadi Araştırmalar Vakfı ,İstanbul) .
- Kazgan G (1993) İktisadi Düşünce Tarihi veya Politik İktisadın Evrimi (Bilgi Yayınevi, İstanbul).
- Khasru SM and Jalil MM (2004) Revisiting Kuznets hypothesis: An analysis with time series and panel data. *The Bangladesh Development Studies* 30(3): 89-112.
- Khan MA, Khan MZ, Zaman K, Hassan U and Umar S (2014) Global estimates of growth–inequality–poverty (GIP) triangle: Evidence from World Bank’s Classification Countries. *Quality & Quantity* 48(5), 2631-2646.
- Keynes JM (1936). *The general theory of employment interest and money*. New York, NY: Harcourt, Brace and Company.
- Kim JH (2019) Multicol linearity and misleading statistical results. *Korean J Anesthesio* 72(6):558-569.
- Kurz HD and Salvadori N (1998) *Endogenous Growth Models and the Classical Tradition. Understanding Classical Economics* (London: Routledge Publishing) 66-89.
- Kuznets S (1955) Economic growth and income inequality. *The American economic review* 45(1): 1-28.

- Küçükkaya H (2017) Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde gelir eşitsizliğinin panel veri analizi. Doktora Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi ,Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, Aydın.
- Levin A, Lin C and Chu CJ (2002) Unit roottests in panel data: asymptotic and finite sample properties. *Journal of Econometrics* 108(1): 1-24.
- Lorenz MO (1905) Methods of measuring the concentration of wealth. *Quarterly Publications of the American Statistical Association* 9(70): 209.
- Madsen JB, Islam MR, and Doucouliagos H (2018). Inequality, financial development and economic growth in the OECD, 1870–2011. *European Economic Review* 101:605–624.
- Malinen T (2012) Estimating the long-run relationship between income inequality and economic development. *Empirical Economics* 42: 209-233. <https://doi.org/10.1007/s00181-010-0432-1>
- Mckay A (2002) Inequality briefing. *BriefingPaper* 1: 1-6.
- McDermott J (1999) Mercantilism and modern growth. *Journal of Economic Growth* 4(1):55-80.
- Mowafi M and Khawaja M (2004) Poverty. *JEpidemiol Community Healty* 260-264
- Mulok D, Kogid M, Asid R and Lily J (2012) Is economic growth sufficient for poverty alleviation? Empirical evidence from Malasya. *Cuadernos de Economia* 35(97): 26–32. [http://dx.doi.org/10.1016/S0210-0266\(12\)70020-1](http://dx.doi.org/10.1016/S0210-0266(12)70020-1)
- Musgrave RA (1958) *Kamu Maliyesi Teorisi: Kamu Ekonomisi Alanında Bir İnceleme*, çev. Orhan Şener-Yaşar Methibay (Asil Yayın Dağıtım, Ankara)
- Narayan D (2000) *Vocies of thepoor: can anyonehear us?*(Oxford University Press for the World Bank , New York).
- Naschold F (2002) Why inequality matters for poverty. *Overseas Development Institute, BriefingPaper* 2: 1.
- Oktay Serin D (2020) Ekonomik Büyüme, Yoksulluk ve Gelir Eşitsizliğinin Dinamikleri: Farklı Gelir Grubu Ülkeleri Üzerine Karşılaştırmalı Bir Analiz. Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, Adana.
- Ongan TH (2004) Gelir eşitsizliği, doğrudan yabancı sermaye yatırımları ve ters u eğrisi. *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası* 54(1): 153-165.
- Öcal T, Tören T, Tören N, Çetin H, Osmanlı A, Çiçek A ve İlbakan N (2013) *Marjinal: Kalkınma ve Büyüme* (İstanbul Kariyer Yayınları, İstanbul) 329.

- Özbay E (2019) Kamu Harcamaları ve Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişki: Türkiye Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Bandırma Onyedli Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, Bandırma.
- Özbilen Ş (1999) *Maliye Politikası, Teorik Esaslar-Yöntemler* (Atilla Kitabevi ,Ankara).
- Özdemir MÇ (2017) *Gelir Dağılımı ve Yoksulluk (Kavram – Teori – Uygulama) içinde “Yoksulluğun Ölçüm Yöntemleri”* (ed. Doç. Dr. Emel İslamoğlu, Doç. Dr. Mustafa Çağlar Özdemir) (Seçkin Yayıncılık, Ankara).
- Özgüler V (2014) *Gelir, Servet ve Yoksulluk* (Cinius Yayınları ,İstanbul).
- Öztürk L (2005) Bölgearası gelir eşitsizliği: İstatistiki bölge birimleri sınıflandırmasına (İBSS) göre eşitsizlik indeksleri ile bir analiz 1965-2001. *Akdeniz İİBF Dergisi* 5(10): 95-110.
- Öztürk N (2010) Klasik ve Neoklasik iktisatta gelir bölüşümü. *Çalışma ve Toplum* 1(24): 1-24.
- Öztürk M ve Çetin BI (2009). Dünyada ve Türkiye'de yoksulluk ve kadınlar. *Journal of Yasar University* 4(16).
- Öztürkler H ve Bozgeyik Y (2014) What is endogenous in endogenous growth model? *Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* 4(7): 30-37.
- Osberg L and Xu K (1999) Poverty intensity: How well do Canadian provinces compare? *Canadian Public Policy* 25: 179–195.
- Pagano P (2004) *An empirical investigation of the relationship between inequality and growth*. Temi di discussioni (Economic working papers) 536, Bank of Italy, Economic Research and International Relations Area.
- Palaz S, Şenergin Ö ve Öksüzler O (2013) Eğitim düzeyi farklılıklarının gelir dağılımına etkisi: Türkiye örneği. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi* 2: 119-131.
- Pasinetti LL (2000) Critique of the Neo classical theory of Growth and distribution. *BNL Quarterly Review*, 215 (53): 383-431.
- Paukert F (1973) Income distribution at different levels of development: A survey of evidence. *International Labour Review* 108: 97–125.
- Peçe MA , Ceyhan MS ve Akpolat A (2016), Türkiye’de gelir dağılımının ekonomik büyümeye etkisi üzerine ekonometrik bir analiz. *International Journal of Cultureland Social Studies (IntJCSS)* 2(1): 137.

- Peet R (1975) Inequality and poverty: A Marxist-Geographic Theory. *Annals of the Association of American Geographers* 65(4): 564-571.
- Perotti R (1996) Growth, income distribution, and democracy: What the data say. *Journal of Economic Growth* 1(2): 149–187.
- Persson T, Tabellini G (1994) Is inequality harmful for growth? *The American Economic Review* 84(3): 600-621. <https://www.jstor.org/stable/2118070>
- Peterson WC (1994) Gelir İstihdam ve Ekonomik Büyüme (Çeviren: Talat Güllap). (Erzurum Atatürk Üniversitesi Yayınları, Erzurum), ISBN: 9789754420777.
- Pressman S (1997) Consumption, income distribution and taxation: Keynes' fiscal policy. *Journal of Income Distribution* 7(1): 29-44. [https://doi.org/10.1016/S0926-6437\(97\)80003-0](https://doi.org/10.1016/S0926-6437(97)80003-0)
- Ram R (1997) Level of economic development and income inequality: evidence from the postwar developed World *Southern Economic Journal* 64: 576-83.
- Rashid S (2008) *Neoclassical Development Economics*. Amitava Krishna Dutt ve Jaime Ros (Ed.) International Handbook of Development Economics Volume One (176-188).
- Rasmussen DC (2016) Adam Smith on what is wrong with economic inequality. *American Political Science Review* 110(2): 342-352.
- Ravallion M (1994) *Poverty Comparisons* (Taylor & Francis).
- Ravallion M (2012) Why don't we see poverty convergence. *American Economic Review* 102:1: 504–523.
- Rebelo S (1991) Long run policy analysis and long run growth. *Journal of Political Economy* 99(3): 500-521.
- Reid GC(1989) *Classical Economic Growth: An Analysis in the Tradition of Adam Smith* (Blackwell Publishing, New York)
- Robeyns I (2003) Sen's capability approach and gender inequality: selecting relevant capabilities. *Feminist Economics* 9(2-3): 61-92.
- Romer PM (1986) Increasing returns and long-run growth. *Journal of Political Economy* 94(5): 1002-1037.
- Saisana M (2014) *Watts Poverty Index*. In: Michalos, A.C. (eds) Encyclopedia of Quality of Life and Well-Being Research. Springer, Dordrecht. https://doi.org/10.1007/978-94-007-0753-5_3197

- Samuelson PA and Nordhaus P (2005) *Economics* 8th Edition: *The Process of Economic Growth* (McGraw-Hill Education, New York).
- Selik M (1980) *İktisadi Doktrinler Tarihi* (Gerçek Yayınevi, İstanbul).
- Savaş Y ve Çakmak Şahin S (2021) Income inequality and crisis theories. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi* 16(3): 873-899.
- Sedefoğlu G (2016) Yoksulluk ve gelir eşitsizliğinin Bayesyen Logit Modeli ile incelenmesi: Türkiye Uygulaması. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ekonometri Anabilim Dalı, İstanbul.
- Selim R, Günçavdı Ö ve Bayar AA (2014) Türkiye’de bireysel gelir dağılımı eşitsizlikleri: fonksiyonel gelir kaynakları ve bölgesel eşitsizlikler. *TÜSİAD-T* 554:21-65.
- Sen AK (1976) Poverty: An ordinal approach to measurement. *Econometrica* 44: 219-231.
- Sen A (1992) *Inequality Reexamined* (Russell Sage Foundation, New York).
- Sen A (1976) Poverty: an ordinal approach to measurement. *Econometrica: Journal of the Econometric Society* 44(2): 219-231.
- Sen A (1981) *Poverty and Famines Essay on Entitlement and Deprivation* (Clarendon Press, Oxford).
- Seo HJ, Kim H and Lee YS(2020)The dynamic relationship between inequality and sustainable economic growth. *Sustainability* 12(14): 5740.
- Serin OD ve Algan N (2022) Income inequality, poverty and growth. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi* 11 (1): 680-702.
- Shahbaz M (2010) Income inequality, economic growth and nonlinearity: A case of Pakistan. *International Journal of Social Economics* 37(8): 613-636. <https://doi.org/10.1108/03068291011060652>
- Shen C and Zhao X (2022) How does income inequality affects economic growth at different income levels? *Economic Research-Ekonomska Istraživanja*. <https://doi.org/10.1080/1331677X.2022.2080742>
- Shepherd A (2007) Understanding and explaining chronic poverty-an evolving framework for phase III of CPRC’s research. *Chronic Poverty Research Centre Working Paper* 80: 4
- Shrestha N (2020) Detecting Multicollinearity in Regression Analysis. *American Journal of Applied Mathematics and Statistics* 8(2): 39-42.

- Sipahi E (2006) Yoksulluğun küreselleşmesi ve kentsel yoksulluk: ekonomik boyutlarıyla Konya örneğinde yoksulluk. *SÜ İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi* 173-189.
- Škare M, Pržiklas DR (2011) Poverty persistence and economic growth, is there a nexus?, in The 5th International Scientific Conference “Entrepreneurship and Macroeconomic Management: Reflections on the World in Turmoil”, 24–26 March 2011, Pula, Croatia, 1: 672–696.
- Skousen M (2007) *İktisadi Düşünce Tarihi (Modern İktisadın İnşası)*, 3. Baskı, (Çevirenler: Mustafa Acar-Erdem Ekrem-Metin Toprak) (Adres Yayınları, Ankara
- Soava G, Mehedintu A and Sterpu M (2020) Relations between income inequality, economic growth and poverty threshold: New evidences from EU countries panels. *Technological and Economic Development of Economy* 26(2): 290-310.
- Solow RM (1956) A Contribution to the theory of economic growth. *The Quarterly Journal of Economics* 70(1): 65-94.
- Solow RM (1957) Technical change and the aggregate production function. *Review of Economics and Statistics* 39(3): 312-20.
- Sundrum RM (1990) *Income Distribution in Less Developed Countries*. London: Routledge 1: 14.
- Şengür M (2011) *Yoksulluk ve yoksullukla mücadele politikası aracı olarak mikro kredi (Eskişehir Grameen Bank Analizi)*. *Eskişehir Üniversitesi SBE* 15.
- Şengür M ve Taban S (2015) Gelir dağılımı-tasarruf ilişkisi: Türkiye’de hane halkı gelir türünün tasarruflar üzerindeki etkisi
- Şenses F (2001) *Küreselleşmenin Öteki Yüzü : Yoksulluk* (İletişim Yayıncılık ,İstanbul).
- Şenses F (2002) *Küreselleşmenin Öteki Yüzü : Yoksulluk* (İletişim Yayınları ,İstanbul).
- Şenses F (2006) *Küreselleşmenin Öteki Yüzü : Yoksulluk* (İletişim Yayınları ,İstanbul).
- Stevens, L. K. ve Sessions, D. N. (2008). The Relationship Among Poverty, Economic Growth, and Inequality Revisited. *Journal of Income Distribution*, Ad libros publications inc. 17(1), 5-20
- Takım A ,Ersungur ŞM ,Tural Dikmen A ve Aksu LE (2020) Türkiye’de Ekonomik büyüme ile gelir dağılımı arasındaki ilişki. *AtaturkUniversityJournal of Economics&AdministrativeSciences* 34(1).

- Thornton, J. (2001), "The Kuznets inverted-U hypothesis: panel data evidence from 96 countries", *Applied Economics Letters*, 8(1), 15-16.
- Taşçı F (2009) Yoksulluğa ve Yoksullara Dönük Ahlak Yaklaşımları. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi* 57: 486.
- Tayyar AE (2011) Türkiye’de gelir dağılımı ve makro ekonomik faktörlerin gelir dağılımı üzerine etkisi: bir ekonometrik analiz. Yüksek Lisans Tezi ,Marmara Üniversitesi ,Sosyal Bilimler Enstitüsü ,İktisat Anabilim Dalı, İstanbul.
- Temiz EH (2008) Dünyada Kronik Yoksulluk ve Önleme Stratejileri. *Çalışma ve Toplum* 2: 63.
- Todaro MP ve Smith SC (2012) *Economic Development (11th Ed.)* (Pearson Education Limited, London).
- Turan T (2008) *İktisadi Büyüme Teorisine Giriş* (Yalın Yayıncılık ,İstanbul).
- Türk İ (1997)*Maliye Politikası* (Turhan Kitapevi ,Ankara).
- Türlüoğlu E (2019) Türkiye’de ekonomik büyüme dinamikleri : ekonomik büyüme ve dış ticaret ilişkisi nedensellik analizi. Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, Edirne.
- Ünsal E (2005) *Makro İktisat* (İmaj Yayınevi , Ankara).
- World Bank (2005)Poverty Manual ,All ,JH Revision of August 8.
- World Bank Development Indicators (WDI) <https://datatopics.worldbank.org/world-development-indicators/>
- Wahiba NK and El Weriemmi M (2014) The relationship between economic growth and income inequality *International Journal of Economics and Financial Issues* 4(1): 135-143.
- Watts HW (1964). An economic definition of poverty, institute for research on poverty. Madison, WI: University of Wisconsin.
- Wieser C (2011). Determinants of the Growth Elasticity of Poverty Reduction: Why the Impact on Poverty Reduction is Large in Some Developing Countries and Small in Others. WIFO Working Papers No(406), 3-52.
- Wodon QT (1999) Growth, Poverty, and Inequality: A Regional Panel for Bangladesh. *The World Bank Policy Research Working Paper* 2072:1-39.
- Yalçınkaya Ö (2012) Toplam Elektrik Üretimi Ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Türkiye Örneği. Yüksek Lisans Tezi,Atatürk Üniversitesi ,Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, Erzurum

- Yardımcı P (2006) İçsel büyüme modelleri ve Türkiye ekonomisinde içsel büyümenin dinamikleri. *Selçuk Üniversitesi Karaman İİBF Dergisi* 1: 96-114
- Yazıcıoğlu İE (2022) Uluslararası ticaret teorilerinden mutlak, karşılaştırmalı ve rekabetçi üstünlükler teorilerine yönelik bir değerlendirme. *Uluslararası Ticaret ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi* 6(2): 28-42.
- Yerdelen Tatoğlu F (2017) *Panel Veri Ekonometrisi* (Beta Yayınevi: İstanbul).
- Xu K (2014) Sen-Shorrocks-Thon Index. In: Michalos, A.C. (eds) *Encyclopedia of Quality of Life and Well-Being Research*. Springer, Dordrecht. https://doi.org/10.1007/978-94-007-0753-5_2697
- Zaman K, Al-Ghazali BM, Khan A, Rosman ASB, Sriyanto S, Hishan SS and Bakar, ZA (2020) Pooled mean group estimation for growth, inequality, and poverty triangle: evidence from 124 countries. *Journal of Poverty*, 24(3), 222-240.
- Zhu Y, Bashir S and Marie M (2022) Assessing the Relationship between Poverty and Economic Growth: Does Sustainable Development Goal Can be Achieved? *Environmental Science and Pollution Research* 29:27613-27623.
- Zülfikar ŞB (2010) Yoksulluk ve Yoksullukla Mücadele Yöntemleri: Katılımcı Bir Yaklaşımla Sosyal Riski Azaltma Projesi'nin Başarı Değerlendirmesi-Ankara İli Örneği. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

